Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«Свет» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 6 ДЕКАБРЬ, 1980 ШУ. ● № 148 (6276). ● Мах 2 кепик.

КПСС ЦК хинна совещани

КПСС Центральни Комитете хиннар центральни газетий, журналий, телевиденех радиовещанех, издательствай, информационни агентствай, кхыча идеологически учреждений кулгалхой, союзни республикай Компартей ЦК-ий, дукхача крайкомий обкомий пропагандан агитацен отделий заведующей совещани.

Цига дийцар «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIайоалара кертерча лостамаш» парте XXVI съездага йола КПСС ЦК проект дерригача халкъага ювцийтилга дIадоарлкадарца бувзабенна беча идеологически балха массови информацен пропагандан средствай декхараш.

Доклад йир КПСС ЦК секретара В. И. Долгих. Совещане балха юкъе дакъа лаьцар КПСС ЦК секретара М. В. Зимянина.

Совещане белгалбир «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIайоалара кертера лостамаш» дIадовзийтарах дуцарая йола, КПСС XXVI съезда даха ма доагIара накъадахара йоаржаьча социалистически яхье халкъа политически а къахьегама а хьинар дIахо айдарах йола дерригача халкъа трибуна уж хиларах тарра бола массови информацен пропагандан средствай лоархIам.

(ТАСС).

ПАРТЕ ПЛАНАШ — ХАЛКЪА ПЛАНАШ

ПРЕДПРИЯТЕШКА — МИТИНГАШ

Самарднйнахьа Н. Анисимова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводе митинг хилар Советски Союза Коммунистически парте XXVI съездага йолча «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIайоалара кертера лостамаш» яхача КПСС ЦК проекта хетаь.

Митинг хьаеллаш къамаьл дир завода парткома секретара Дацаев Салман Дапаевича. Иштта митинге къамаьлаш дир № 21—3 йолча установка начальника Агоронов Владимир Алексеевича, № 6 йолча цеха оператора Тарасова Эльвира Аваковнас.

Митинг чакхйоаллаш проект массава рьоа а волаш къоабалъеш резолюци тIаийцар.

Коллективо лаьрхIар къахьегама дисциплина лакхъе, организаторски боарам айбе, ерригача коллектива теркам проекте тIа дувцараш вахаре чакхдахара тIаберазбе.

* * *

Доккха цIей дар селхан Грозненски гIишлои материалий комбината цхьоалагIча участке хиннар. Цига комбината болхлой а гIулакхера нах а гулбеннабер парте XXVI съездага йолча КПСС ЦК проектах лаьца лаьча митинге.

Митинг хьайийллар комбината йоккхагIйолча технолога, партбюро секретара заместитела Погорелец Светлана Леонидовнас.

«1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIайоалара кертера лостамаш» яхача КПСС ЦК проектах лаьца доклад йир партбюро секретара Махашев Абуязид Чапаевича.

Цу цига къамаьл деш комбината слесаре Гетеев Увайс Супьяновича предложени елар шоай объодинене шоллагIа технологически лини хьаелла аьнна.

Къамаьл хаддеш гулбеннараша резолюци тIаийцар проект дег тIара къоабал а еш парте XXVI съезда сийна шерра социалистически яхь йоаржае.

А. АУШЕВА.

ДЕГАШ АЙДАЬД

Дерг дилла ладийгIар аз вай парте XXVI съездага оттальча проектага. Вай йолк дIахо дегIабоалабара йоккха программа я из, халкъа кхоанен еча йовкхонах хьалйиза я.

Проекта тIа белгалдаьхад болхлой къахьегамен салоIаран хьал дIахо а тоадара де деза гIулакхаш. Цо хьахойт сага хийцца а дергIатта а къахьегарац мукъа йолча хана цо культурно салоIаран парте хаддаза терко еш хилар.

Цу дерригено а уйла йIт хьатIайоагIача пятилетке кхы а чIоагIагIа къахьега деза хилара.

Тха цехерча болхлоша чIоагIа могаю КПСС ЦК оттаь парте XXVI съездага йола проект.

М. БАРАХОЕВ.
«Красный молот» завода болат лоаладеча цеха бригадир.

Грозненски производственни швейни объединене № 4 йолча цеха шоллагIча участкера болхлой Советски Союза Коммунистически парте XXVI съездага йола «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIайоалара кертера лостамаш» яха КПСС ЦК проект Iомаеш ба. Цар шоай мукъача хана а делкъийга салоIача юкъа а еш из проект. Цу тIа дувцараша деган гIовдаьлача мехкараштa чIоагIа салоIам хул-цунах.

СУРТА ТIА: № 4 йолча цеха 2-гIча участка болхлой. Информаци еш я Конкураева Роза. И. ПЛИЕВА сурт.

КОММУНИЗМАГА БОДАЧА НОВКЪА БОККХА ГIА

КIоргга уйла йит укх деношка араьхначa парте XXVI съездага йолча КПСС Центральни Комитета проекто. ЦхьайтталагIча пятилетке вай мохк экономически социальни дегIабоалабара йоккха программа я из.

Уж кхоачашдаьчул тIехьагIа чIоагIа дегIабена хургболча вай мехка боахамех кхы а тоалургдолча советни халкъа вахарен сурт духьалъуатт проект ешача хана.

ХIаьта цу денхараштa юкъе эггара хьалхара оттадьд советски сага вахара хьал тоадара денхар. Бера хана дена къона къаьаллалца цун еча йоакхонах йиза я ЦК проект. ТIакха вайх хIаравар денхарийла ва иштта кхий йоакхо еча парте оттаь йоккха программа — проект толамца кхоачашъяра шийна могар, хьаьнъа дIахоачар, карагIдоалар де.

Сона баьнъаьа хетар хIанз пенсионни закона тIа цхьабараштa балха бахача пенси кIезигдеш е геттара дIадоаккхаш дола доазонаш дIа а даьха, **берригача пенсионераштa цхьатарра къахьега бокъо йоре.** Цо, сона хетаргахьа, хIана мехка халкъа боахама дукха эша нах алсамбоахаргбар.

Ю. ЧАХКИЕВ,
пенсионер.

ДИКАГIА КЪАХЬЕГАРГДА

Дегашта доккха тоар хинна тIаийнаб тха «Экажевский» совхоза механизаторешка КПСС XXVI съездага йолча «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIайоалара кертера лостамаш» яхача КПСС ЦК проектах бола соцам.

Кертерча лостамий проекто доккха декхар тIадула юрта боахаме къахьегаш долча тхона. Тхо денхарийла да дерригa доакъош цхьатарра дика дегIаккхувлилгех, царэффективность лакхъелгех продукци дукхагIа йоахалгех, цун дикал тоаелгех вIаштIехьадоаккхача хьинарца кхолеш къахьега. Оаха къоабалъеш тIаэц из проект. Цо мо яххара пхе шера юкъера лаьрхIача хIара шера йоаккхаш йола продукци 12—14 процент дукхагIа хилийтара къахьегама овсарле лакхъеш балхаш дергда оаха.

Хаоттама хьалаш во хиннадале а укх шера аз кулгалдеча звеноо низ дIаяхьчир планагIа 110 центнер йолаш хIара гектара тIара 140 центнер а йовнхаш бIаь гектара тIа «кхел» коаргIолаш чуй. Иштта толаме къахьийгад кхыча тха совхоза звенош а.

Кердача пятилетка хьалхарча шера уж яхь а дикагIа кхеяра мел эшар деш дохк тхо укх деношка: лаьтташ кийчду, удобренеш тувс, техника кийчъю, кхыдола балхаш ду.

Хь. ЕВЛОЕВ.
Назрановски района «Экажевский» совхоза звеньевой.

ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ НОВКЪОСТАЛЦА

Атта хиннадац вай республика юртбоахама къахьегамхошта укх пятилетка шерашкара Iалама хьалаш. Уж халонаш хьалхарча аргIагIа геттара во Iаткъар тха хьайбаш леладерий балха.

Iан замалахьа цIаккха а теадац тхона доакъар. Цулухьа хаддаза керда торонаш леха езаш хул из Iалашдара. Бакъдар аьлча, тхона уж кора а йоагIа. Масала, хьайбаша дикагIа дуаргдолча тайпара кийчду доакъар, дикагIа кходу... Иштта болх баро вIаштIехьадалийтар тха коллектива Даьхенна шура дIалара пятилетка план укх шера сентябрь бетта кхоачашъе.

Из толам баккха ферма коллективана къаьстта доккха новкъостал дир тха дикагIболча къахьегамхоша доярка Балаева Оарцхой Маркана, Шатухина Елена Александровнас, Терехова Надежда Павловнас, Кисилева Анастасия Миновнас. Шера хIара Iаттагара кхо эзар килограмм совгIа шура а йоаллаш, хаьил хьалха — диъ шера кхоачашйир царех хIаране шура яккхара пятилетка планаш, цу тайпара пхе шера планаш диъ шера кхоачашйир бежа Iуна Дайшигов Ниноси Имадаев Абу-Муслимея. ХIанз а социалистически яхье хьалха ба уж. Масала Нинос Iунал деча доалах хIаранстара хIанале юкъера лаьрхIача 3100 килограмм шура яьккхай, хIаьта Абу-Муслима Iулла юкъера хIара Iаттагара — ши эзар. Лакхе цIераш яьхараш берригаш а йоккха балха опыт йолаш нах ба. Царел совгIа денхарех дика лоархIабеш хьаьнала къахьегаш дукха кагий нах а ба тха ферме. Масала, доярка комсомолка Махаури Галина. Кхо шу мара дац из ферме болх беш йола. Ханал дикка хьалха кхоачашйир цо дIадахача ши шера шура яккхара план, хIаьта укх шера яр — бархI бетта.

Доаркашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха йоагIача цо хIанале 2950 килограмм шура яьккхай хIара кхоабача Iаттагара, шера план 2200 йолаш. Иштта дика къахьег Яндиева РаIшата а. Цо дIабахача цхьайтта бетта 2500 килограмм шура яьккхай хIара кхоабача Iаттагара.

Царел совгIа кхы а дукха нах ба тха коллективе хьаьнала къахьегаш. Масала, зоотехник Дидигов Бек-Хан. Хьадечох дог лазаш саг ва из. Сатем хилац цуи ферме леладеча дерригача хьайбай унахцIенонга хьожаш чакх ца яьлча. Иштта дика болх бу осеменатора коммуниста Лушников Николая а. Белгал ца баьхача хийца хургдац Iаьсий леладераш Золина Марияи Бойко Раисаи. Унахцlена долаш планал дикка дукхагIа дулх тIеахетийташ леладу цар Iаьсий.

Боккха теркам тIабохийт укхаза балха опыт йоаржаяра а къона бараш Iомабера а. Балха дукхьашха хьайоагIа доярка Iомаяра гIулекх шоашта дIатIаэц йоккхагIа опыт йолчар. Масала, укх шера керда ши доярка еннай тха ферме. Уж ба Мадаева Сацитеи Цечоева Дидаи. Балха говзал дикагIа караерзае царна новкъостал деш ба хIанз Валаева Нуржани Шатухина Елени.

ХIанз хIара Iаттагара дийнахьа буси юкъера лаьрхIача ялх килограмм шура йоаккх ферме. Доакъар тоъал Iалашдаь деце а, йоаккха шура кIезиг ца йолийташ хьайбаш Iангара даха тхоай низ дIаккхоачаргхиларех теш со. Цу гIуланкха новкъостал дергда сенаже а. Из елла кIоаг хIана а хьайбайлабац. Шийца дукха белоаш йолча доцерийах кийчъяь сенаж тела йолайича дикка тIеахетаргья шура. Цу гIулакхо йиш хулийтаргья, пачхьалкхенга шура йохкара тIадоагIача шере хьалхарча шийтта бетта план вай хьамсарча Коммунистически парте XXVI съезд хьеллача дийнахьа кхоачашъе.

М. БУЗУРТАНОВ.
Сунженски района «Победа» яхача колхоза шурий ферма заведующи.

ТОЛАМАШ ДОАХАШ БА

«Южэнерготеплоизоляцие» комбината Грозненски участка изолировщиний коллективе ди тIехьа шерагIа яраш латт КПСС XXVI-ча съезда сийленца накъабахара тIехьа йолаяь социалистически яхь.

19 ноябре цар толамца кхоачашъяьй дерригача технико-экономически хьокхамий цхьайтта бетта задани.

Иштта дукха йIовхала изоляце балхаш чакхдаьхад «Грозэнерго» районни энергетически управлене предприятешка а.

— Из толам боаккхача белгалбаьнарех ба изолировщикаш Асуева Зура, Савченко Нина, Гайрбекова Малика, Литвинова Галина, Асуева Жавару, — йоах участка йоккхагIйолча мастерa Сергин Артуре. Цар шоай производственни заданеш массена а 120—130 процент кхоачашъю.

«Грозэнерго» берригача къахьегамхоща цхьана изолировщикаш хIанз кийчлуш ба Ленински плана ГОЭЛРО 60 шу дизара доккхийча толамаща накъабаха.

* * *

Съезда хьалхарча къахьегама вахте керда производственни толамаш даьхад Аргунски промышленни комплекс электрически йIовхален энергеца Iадаштъеш йолча № 4 йолча электростанце коллективо. Цо толамца кхоачашъяьй цхьайтта бетта йIовхален электрически энерги яккхарен из дIахецарен задани. Цу хьокхамега кхача гIо даьд оборудоване балха технически режимаш нийса лелаяро.

Яхье хьалхе лелаераш ба РСФСР заслуженни энергетик слесарь Юсупов Абулаид, слесарь Умханов Рамзан, электрослесараш Дудатов Шаруди, Хамзатханов Владимир.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

ХЬИНАР КХЫ А ЧIОАГIДАЬ

Хьайбаш лeладеча эггара бехктокхамегIа дола гIулакх да уж лерттIа Iангара доахнага. Из наманни дIайолаьй хIанз «Чечингскотопрома» объединенена чудоагIача боахамашка. Хьайбай продукци алсамъяргья шортта доакъар а долаш, де дезаш доле гIулакх а деш, хьайбаш йIайхача помещенешка Iангара доахе.

Тха объединене совхозаш укх шера хьалхарча итт бетте пачхьалкхенга дулх дохкара план толамца кхоачашйир. Шера плана кхоачашъяра 5766 тонн дулх дохка дезаш да тхо, из 25 декабрь хьатIакхачалехьа кхоачашъе лерхI оаха.

Шийна хьалхашка латтача денхарех дика лоархIаяьй «Шелковской» яхача хьайбаш кхоабача пункта коллектив. Цо шера 300 тонн дулх дохка дезаш хиннача укх шера чакхбаьннача 10 бетта 399 тонн дехкад.

Карара шу иштта дика чакхдоаккхаш ба «Куларинский» совхоза хьайбаш леладераш а. Цар шера 120 тонн дулх дохка дезаш хиннача цхьоалагIа ноябрь хьатIакхоачаш 196 тонн дехкад. Цу боахамо ткъоалагIа ноябрь хьатIакхоачаш пачхьалкхенга шура йохкара план 100 процент кхоачашйир, из соахка укх хана хиннатул 6 процент дукхагIа я.

Карара шу чакхдалалехьа, 25 декабре, пачхьалкхенга дулх дохкара шера план кхоачашъяь яргья «Шалинский» яха хьайбаш леладу совхоз. ГIадвуташ гIулакх да цу боахама дулх дохкара пхе шера план диъ шера кхоачашъяьлга. Ахкан дахгIенайшка укхаза хьайбаш дика тоалора. хIара бежава 600—700 грамм дулх деннeй буси Iотlаккхетар. Хьайбаш тоадалара план 115—120 процент кхоачаш а еш, хьинаре къахьег царга хьожаш йолча Тисуева Маркана, хьакхарч лелеш болча Лощинин Леонида, Лялин Ивана.

Дулх дохкара шера планаш социалистически денхараш кхоачашде гаргга я «Красноармейский», «Сунженский» совхозаш.

1980 шера цхьоалагIа ноябрь хьатIакхоачаш объединенена чудоагIача боахамашка кхаба чуоттадаь 25 эзар бежан 20 эзар хьакхен етт. ХIара бежана деннен буси 500—600 грамм доазал IотIакхет, хьакхийна — 400—500 грамм. Хьонхам кхы а лакхагIа хургбар, вагахьа сайна соахне хьайбаш Iангара доахаш халонаш Iаьткъа енаре.

Из дага а доагIаш, тха хьайбаш леладераша укх шера дикка дукхагIа Iалашдаьд гIожа а моша а доакъар.

Хьайбаш Iангара дахара дикагIа кийчъеннай «Шалинский» совхоз. Укх шера укхаза Iалашъяьй 1600 тонн йол, планагIа 1500 тонн мара йоацачи, хIаьта силос планал пхоазе совгIа кийчъяьй — 9000 тонн. Тоъам хиллал да ча, шортта моака, жом хьатIаувз. Химически препараташ а етташ, совхозе соломонаж кийчъю, цо овсарегIа хулийт моша доакъар.

Иштта, «Куларинский», «Гвардейский» совхозашка тоъам хиллал моша а гIожа а доакъар Iалашдаьд. ЧIоагIа кхом беш леладу укх боахамашка доакъар. Цу гIулакхага хьажа лаьрхIа нах оттабаьб, зоотехнически оттабаьча боарамга хьежжа, таразаца оаз а оаьш, дIахоц доакъар.

Укх деношка тхоашта могар деш да тхо объединене совхозашка хьалъе йолаяь доакъара цехаш йистенхара. Бакъда, «Чечингсельстрой», «Чечингколхозстрой» сайна йолча гIишлош хьалъеча организацешa, царца тха тхоай ПМК-а а йолаш, геттара асало ду балхаш. Шоашта хьахийцача ахчан жайха цар хIанз а ахаш балхаш даьдаш.

Халахете а шоашта тIалаттa бехктокхам кхета а беш массанахьа а кийчбеннабац хьайбаш Iангара дахара. Эшачунга хьежача дукха доакъар тоъац «Калаусский», «Сунженский», «Загорский», «Красноармейский» совхозашка. Иштта гIулакх эттача ма хулла сихагIа оарштIойла безар укх боахамий кулгалхой моша доакъар — соломонаж мукъагIа вIаштIехьъяккха. Цу гIулакха а чIоагIа ледарлo лелаю цу боахамашка.

Укх деношка вIашагIъекха яьннай хьайбаш кхоаба бригадаш, къоастадаьд Iулаш. Деррига доахан, хьакхарч хаьллача нахага Iангара даха дIаденнад. Iай чусайцача хьайбашта мел доазал IотIакхета деза, малагIа задане я оттальраш массанена а дина хов.

Хьайбаш кхоабача совхозий кулгалхой, специалистий кертера денхар да из кхоачашдара хьайбаш леладерашта новкъостал делга, царна фу эш хьоквлга, дикагIа дола культурно-бытовой хьалаш вIаштIехьдахар.

Халахете а, хьайбаш леладерий йоакхо елга массанахьа дика латт ала йиш яц. ЛаьрхIа даь баракъа, кога гIирс, кхьдар тоъац яхаш хьайбаш леладераш леткъаш йола моттигаш хIанз а кIезига яц.

М. АБУБАКАРОВ.
«Чечингскотопром» яхача объединене начальникa заместитель.

Техника кийчъю

ХА ЙОАЯЦ

Боккха боахам ба Сунженски района «Победа» яха колхоз. Дукхьал торораш я укхаза бIаьннел совгIа. Царех укх шера йиьлагIча кварталe ткъаь пхиъ тIедовгIочи шера хьалхарча кварталe ткъаь ялхи тоае езаш ба колхоза механически мастерске болхлой. Тракторащ тIехьаювза инвентарь ма хулла сихагIи дикагIи товяра республика берригача юрта боахама къахьегамхошка Назрановски района механизатораша, инженерно-технически болхлоша даь кхайкхал хьал а лаьца, шоай ерриге техника КПСС XXVI съезд хьаеллача дийнахьа кийчон мугIаре дIаоттае дош деннад цар.

Дика да колхозой техника тоаяра хьалаш а. ПаргIата я йIайха а я мастерске ерригача цехий помещенеш. Керттерча цехе цкъа дIаоттаь хийцца ийс трактор тоае йиш я.

Делкъийга баа бIайха кхача ба юхxе йоаллача столове, хIаьта болх чакхбаьлча лувчи душ я.

Массехк сиежи говзал йолаш говзанчаш ба мастерске къахьегачарех дукхагIа бараш. Масала, слесарь-моторист Фатеев Анатолий Михайлович.

— Болх беча мотора оазага ладийгIача кхоачам хул цунна малагIа оатхал ехай е боарамал тIех тишъенна хара, — дуьц цох инженера Дороднов Николай Павловича.

Мастерске хьалтеха доаллача хьонхамий улга тIа даьча йоазоно хьахьокх Анатолий Михайловича балхи норманш дикка тIехкхоачашъелга.

Иштта овсарех хьадер тешаме деш къахьег слесарь-электрика Бугаев Иван Николаевича, токара Моисеев Александр Ивановича, кхычар. Анатолий Ивановича керда хьаьь е меттаоттаь оатхал заводе яьчул вогIа хилаш. Цудухьа из волча кхьметтел кхыча боахамашкара а нах ух чертежашка хьежжа оатхал хьае дехар деш. Ший мувъача хана цар яа новкъостал ду цо. Цул совгIа, Моисеевеи Бугаевеи шоай балха говзал дIалуш хIана Iомабеш ба кагий нах Сенупов Александри Лавренов Анатолии.

Узловой хьисапе тоаю техника. Кхыча тайпара аьлча, хIара оатхал улел къаьста тоа а йийя вIашагIйолл трактор. Цу тайпара болх баро карагIдоалийт техникагIа тоае.

Кхы а цхьа дика гIулакх юкъедоалладаьл укхаза. Ремонт е эзаш бригадо хьайоалаю ерриге техника тоаяцца эпар хьатIадахьаш, дикагIа хьехамца, гIулакхаца новкъостал деш мастерске механизатораша нийсса къахьег хIана хIара бригада механико.

Къаьстта дика кхоачашду шоай декхараш механикаша: шоллагIча бригадерча Ленина, Къахьегама ЦIеча Байрехка ордений кавалера Ермоленко Валентин Петровича, йиьлагIча бригадерча Табаев Борис Александровича, цхьоалагIча — Зыбкин Аркадий Константиновича.

Цу дерригача гIулакхаша вIаштIехьалийтад хIанале йийтта трактор тоаяь яккха. Цул совгIа мастерске кертерча цехе дIаоттаяь хIанз тоеш кхы а ийс я.

— Гусеничи трактор капитально тоаяра 24 ди лу. Иззал ха цIаккха а йоаяц оаха. Эттара дукхагIа 18—20 ди доаду, хIаьта цхьаболча механизатораша кхы а кIезагIа — 10—12 ди. Цу юкъа шоай тракторааш тоаяь яьхар дукха ха йовццаш механизатораша Малыхин Петреи Шевцов Александреи. Цу тайппара, хIанз мастерске латта тракторааш декабрь бутт юкъеккхачалехьа тоаяь йоахаргья, — йоах мастерске механика-контролера Кузнецов Валерий Александровича.

Цхьа трактор араялац мастерскера тоаьчул тIехьагIа цунна мел дика гIулакх даьд Валерий Александрович, колхоза керттера инженер Жидков Виктор Дмитриевич, мастерске заведующи Плахутин Геннадий Петрович, трактор йолча бригада механик ца хьожаш.

ТIехьаювзаш йола инвентарь бригадашка тоаю. Из болх геттара дика чакхбоаккх колхозе. Федюшкин Александр Ивановичеи Иванов Александр Николаевичеи кулгалдеча бригадай коллективашка тоаяь яьккхай шоай инвентарь. Шу чакхдалалехьа из ерриге кийчон мугIаре дIаоттае шоай вIаштIехьдаргхиларах шеко яц цар.

Комбайнаш а тоае йолаяьй цу боахаме.

— Уж тоаяра эша оатхалаш, оаха дIаеннача заявкага хьежжа «Госкомсельхозтехнико» хьаеннача тIехьагIа эттара дукхагIа езе а кIира за мара еваргъяц тхона комбайнаш балха кийчъяра. ХIана, аьлча, де дезача сварочни балхаш даь, вIаши хьекхалуча ерригача оатхалашта даьтта хьекха, тхоай низашца де вIаштIехьдоала кхыдола гIулакхаш даь даьнад тхо, — йоах В. А. Кузнецова.

Йоакхо ю боахаме керда механизатораш кийчбера а. Масала, соахка ткъо саг вар колхоза механизаторий курсашка дешаш. Царех ши саг воацар берригаш а хIанз колхозе болх беш а ба. Укх шера а ткъо саг хургва цу курсашка дешаш. Занятеш 8 декабре дIайолалургья.

Цу тайппара, гота балхаш дIадоладара лерттIа кийчо е гIерташ шоашта могар деш къахьегаш ба цу боахама механизатораш, механически мастерске болхлой.

М. ХАМАТХАНОВ.

1981 ШЕРА ЧОТАГIА

Iурра хьалйоалача гуйран мальха зIанараш лаьтта юкъаш латтар «Предгорный» совхоза шурий-товарни ферме доахан дийтта доалача хана.

— ЦIеча уголоке массава а хьагуллелаш, — аьлар хьайбаш леладечарга МТФ учетчико Сулейманов Султана. — Чакхдаьннача бIаран итогашка хьожаргда вай.

Лоа санна кIай халаташ а дувхаш ЦIеча уголоке гулбелар доаркаш, Iаьсий леладераш, иштта укхаза бахкабар скотникаш а. Учетчико дIайовзийтар кIира баьча балха итогаш.

— Хьалхара моттиг юха а къонача доярка Р. Бахаевас яьккхай, — хоам бир С. Сулейманова. — ХIара беттача Iаттагара чакхдаьннача кIира цо 70 килограмм шура яьккхай. Из 25 килограмм дукхагIа я юкъера лаьрхIача ферме яьккхачул.

Массане а тIоврам а детташ котало яьккхача доаркана пхийтта сом ахчан премии карара нара тела цIе вымпелаш дIаелар.

Совхоза-ферме 800 совгIа бежан да, царех 286 етт ба. Фермаца кулгалдеш ва балхах дика кхеташ вола бригадир Б. Юнусов. Хьайбаш леладераша мел эш гIожа а моша а доабъар Iалашдаьд. Йол, масала, 700 тонн Iалашъяьй, из соахка хиначул 300 тонн дукхагIа я. Ремонт яьй хьайбаш леладеча помещенешта. ЛаьрхIа яьхача сьиgарашка 3 эзар тонн совгIа силос чуеллай, иштта 700 тонн сенаж, 800 тонн ча Iалашдаьд.

Ферме нийса лелаю ден распорядок а рацион а. Хьайбаш латтача цIена, йIайха я. Хала мел долча балхашта механизаци яьй.

Белгалдаккха доагIа хьайбаш леладераша шера план ханал хьалха, итт бетта, кхоачашъяьлга. Приемни пункташка 460 тонн шура дIакхьийтай. ХIанз цар къахьегама календара тIа — 1981 шера январь бутт.

КПСС XXVI съезда даха ма доагIара накъадахаре яьржача социалистически яхье дакъа лоацаш йолча ферма коллективо дош деннад шу чакхдалалехьа планал совгIа пачхьалкхенга 80 тонн шура йохка. Шоаш денна дош цар гIулакхаца чIоагIду: деннен буси цар хIара Iаттагара дукха хIама па эшшаш 7 килограмм шура йоаккх. Соахка укх хана йоаккхаш хиннaчул 2 килограмм дукхагIа я из. ХIаьта хьалха латтача доаркашa Р. Бахаевас, Т. Датаевас 10 килограмм йоаккх.

А. БАРЗАНУКАЕВ.

КЕРДА МУЛАШ ДОАХАРГДА

ВорхIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета шоллагIа сесси

Хьалха хоам баь ма хиллара, 3 декабре г. Грозне хилар ворхIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета шоллагIа сесси: «1981 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIайоалаяра Пачхахьалкхен планах 1980 шера республика экономически социальни дегIайоалара Пачхахьалкхен план кхоачашъяра лелахах» доклад йир НГIАССР Госплана председателя **Е. В. Брыксина**. Цо аьлар:

Парте XXV съезден пул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумийн решенеш кхоачашъеш Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша, 1980 шера а ерригача иттлагIча пятилетка а планаш кхоачашъяра тIехьа шерра лаьрхIачча дерригача халкъа социалистически яхьа ларда тIа, шоаш ца кхобеш къахьегарца Iалашдир республика экономика дIахо айелгв, социально-культурни дегIадахара лоархIаме декхараш кхоачашделга.

Дукхача промышленни предприятей коллективаша шоай патриотизм хьагойташ, коммунистически хьисапе болх беш хахал хьалха кхоачашъяьй продукци арахецара иттлагIча пятилетка заданеш, хIана къахьегаш я 11 пятилетка чотагIа. Царна юкъе я «Грознефть», «Грознефтеоргсинтез» объединеней, «Промавтоматика» НПО опытни завода, ацетонови завода коллективаш. Гор. Грозне къахьегамхоша 1980 шера 13 ноябре кхоачашъяьй промышленни продукци арахецара йола пятилетка заданеш.

Промышленни продукци маьхала яккхара пхе шера план кхоачашъергйолаш я республика Министрий Совета кара йолча промышленность а. Пхе шера планал совгIа маьхала яккха лерхI 70 млн. сом совгIча маьха продукци, цунца моттигера доал долча промышленность — 5,2 млн. сома. Промышленни продукци пхе шера 9,9 процент алсамъяргья.

Толаме кхоачашъеш я пятилетка чаккхйоалача шера йола производственни программа.

Карарча шера цхьайтта бетта къахьегама овсарле айяра план 100,3 процент кхоачашъяьй. ТIаккхийттача продукцех 70 процентал совгIа яр къахьегама овсарле айяра чотагIа яьккхай.

Республика Министрий Совета кара йолча промышленность а шитта тIеххкхоачашъяьй продукци маьхала яккхара а къахьегама овсарле айяра а 11 бетта план.

Культурно-бытовой а боахаме эша а тоьараш арахецара 11 бетта план 104 проц. кхоачашъяьй, уж 16 процент дукхагIа хьадаьд.

Республика 17 предприятех объединенех юкъейоалаьй продукци дикалга хьожаш йола комплексни системаш. ХIанз арахецаш я дикала пачхахьалкхен Знак йола 155 тайпа продукци, хьаеча ерригача продукцена юкъера цар даькъа 22 процент да.

Дукхача предприятешка планагIа баьб керда техника юкъейоалаяра, технологически процессаш эргайоахаш тоаяра, оборудовани эргахьаран къахьегама механизаци ярах тIаберзабаь болх.

Республика кхоачашъяьй ялат, шекара свеклаш, баьцадаараш, коартолаш, сом, тхьамка, шура, фуаш, тха кийчдара оттаяь пачхахьалкхен заданеш. Юрта боахама валови продукци шера юкъера лаьрхIача ийслагIча пятилетке яьккхачул 14 проц. дукхагIа хургья, хIаьта цу юкъа ялат 16,3 проц. дукхагIа даьккхад.

Укх шера хаоттама хьалаш аьттув боацаш нийсденнадале а, республике 468,8 эзар тонн ялат гулдир, е 1979 шера гулдаьчул 52,2 эзар тонн дукхагIа. Юкъера лаьрхIача соахкарчул 3,6 центнер лакхбеннаб гектара тIара ялата хьувнъам, 22,4 центнер хилар из.

Укх шера юртбоахама продуктай деррига тайпаш кийчдара пачхахьалкхен заданеш кхоачашъергья генарашкара, комсашкара, шекара свеклашкара дIайиккхача.

1980 шера дIадаха Iа хала хиннадале а, дукхагIа хиннад дожхий доахан.

ДIадахача шерарчул дикка дукхагIа доакъараш кийчдаьд колхозашен совхозашен, хьайбаш лерттIа Iайгара дахара лоархIаме гIулакх да из.

Республике чакхйоахаш й совхозно-колхозни производства материально-технически база дIахо чIоагIъяра, лаьтташта мелиораци яра, юртбоахама производствана дIахо а специализаци концентраци яра йоккхий мероприятеш.

Укх шера капитальни гIишлошъеча, техника эцачек лаьтташта хий дехкачек колхозашен совхозашен дIадоххийтаргда 129 млн. сомал совгIа, хIаьта ерригa пятилетна лаьрхIача 530 млн. сомал дукхагIа хургда из.

Хиш дехка лаьтташ пхе шера 18,3 эзар гектар дукхагIа хиннад, хIаьта укх шера — 4,2 эзар. 147 эзар гектарага а кхаьчад.

Республике дIахо дегIайхай транспорт, наькъаш дехкилга, бувзам.

ИттлагIча пятилетке дукха хьалдаьд капитальни гIирсаш. Пхе шера республика халкъа боахамга дIайоххийтаргья 1784 млн. сом, хIаьта укх шера — 362 млн. сом пачхахьалкхен капитальни вложенеш.

КПСС XXV съезда решенеша хьежжа укх карарча шера а иттлагIча пятилетке а социальни дегIадахарен къахьегамхой вахара боарам айбарен йоккха программа кхоачашъяьй.

Пхе шера республике хьал а даь дIаденнад: 1232 эзар кв. метр йола наха чубаха цIенош, 37,5 эзар моттиг йола школаш, 6730 моттиг йола деша ха йоацача берий учрежденеш, 820 маьнги бола больницаш.

1980 шера пачхахьалкхени кооперативни торговле розничи товарооборот дIадахача шерарчул 5 процент дукхагIа а хургья 709,93 млн. сомага а кхоачаргья. ХIаьта а баха нах дукхача кхачами промышленни товаранца биэза Iалашбац.

ДIадахача шераца нийсдича республике 7,4 процент дукхагIа ду наха гIулакхаш, хIаьта юрташка — 18,6 процент. Бакъда, республика бIарчча хьанйцача наха гIулакх дара йола шера план кхоачаш ца еш юсаргья бахача наха бытовой гIулакхаш деча министерства предприятеша болх во бер бахьан долаш.

Финансировани еча ерригача средствай чотагIа укх карарча шера республике хьалдергда 277 эзар кв. метр цIенош, царех моттигерча Советаша 63 эзар кв. метр, е 1979 шера хьалдаьрел 25 проц. дукхагIа. Керда квартираш дIа а эцаргья шоай жилищни хьалаш тоа а дергда 30 эзарел дукхагIча наха.

Республика экономически социальни дегIайоалаеча даькъа толамаш дувцаш докладчика белгалдир, цхьайолча министерствашa, ведомствашa, боахама организацешa цIенхаштта телхадаьд къахьегама овсарле, производстваш дегIаккхулара, балха эффективности дикалы айяра заданеш кхоачашъелга, пачхахьалкхен планови дисциплина.

Керттерча фондехи производственни низалехи найда ю эцар бахьан долаш а дукхача предприятеша а бIарчча хьанйцача республике а кхоачашъяьяц промышленни производство дегIайоалаяра пхе шера заданеш.

Дукхача предприятешен объединенешен кхоачашъяц оттаяьча ассортимента план. 10 бетта йиэза кхоачашъяьяц цемент, кирпичаш, вIашагIъехка аьшкабетони конструкцеш, швейни изделеш, кога гIирс, консерваш, дулх, кондитерски изделеш, продукце кхыдола тайпаш арахецара план.

ХIанз а во чакхйоах керда техника юкъейоалаяра, кулгкара бу болх кIеэигбара мероприятеш. Из бахьан долаш итт бетта къахьегама овсарле айяра план кхоачашъяьяц 15 предприяте.

Цхьайолча предприятеша тоъал болх бац халкъа эша товараш дукхагIа арахецара, рынкана лаьрхIача изделей ассортимент шеръяран цар дикал айяран производственни торонаши материальни ресурсаши лехац. Кхы тIа а халкъа эша товараш арахецара заданеш кхоачашъяц «Грознефтеоргсинтез», «Союзавтоматстром», «Нефтехимзапчасть» объединенешa, «Электроприбор», «Медиинструмент», ацетонови заводаша, «Госкомсельхозтехнико».

Цхьаццайолча предприятешка дикал лоха йола, стандарташи технически условеши телхаеш продукци арахец.

Республика юрта боахам дегIабоалабеча хьалха а сана кIезига пайда эц лаьттах, къаьстта хиш дехкачох а оацаш, юртбоахама техниках, минеральни органически удобренех, тоъам болаш пайда хьахилац юрта боахамга дIаухийтача средствах.

Геттара мела лел керттерча юртбоахама культурай хьувнкъам лакхбелга. 1980 шера соахкарчул кIезигагIа яьхай хьажкIаш (19,9 цн.), генараш (8,7 цн.), шекара свеклаш (193 цн.), баьцадараши соми.

«Чеченингушвино» объединене боахамаша укх шера юкъера лаьрхIача гектара тIара 38 центнер мара комсаш гулъяьац.

Мела лел хьайбай боахамера гIулакхаш 1979 шера Iа даьккхачул тIехьагIа тоаделга.

Колхозашкен совхозашкен хIанз а мела къовсам лоаттабу хIажан кхом ца берца, ахча а материальни ресурсаш а пайда кIезига боалаш дIаахийтарца. Хьайбахача продукцега дIадодар лоха да хIанз а.

Республика хIанз а во лел капитальни вложенеш карарерзаяра, керттера фондаши производственни низалаши болх бе йолаяхийтара план кхоачашъелга.

ГIишлошъяр тIехьадисара гIишлош хьалъю организацеш санна бехке ба заказчикаш а — стройкаш шоай ханнаькъа проектно-сметни документацеца, оборудованеца Iалаш ца еш, участкаш дIалуллга а мукъайоахилга а чIоагIа тIехьадоаха УКС-аш, министерстваш, ведомстваш, горрайисполкомаш.

Проектни организацеша — «Чечингражданпроект», «Грозгипросельхозстрой» институташa каст-каста телхаю проектно-сметни документаци хьалдара ханаш, цкъаза моттигерча предприятешка хьа ца еш йола аьшкабетонни конструкцеш проекташта юкъеюхуь, сметаш тIа гIалаташ ду.

Планаш уттаста организацеа, Госбанко, Стройбанко тоъам болаш пайда эцац капитальни вложенеш дукхача объекташка дIаекъилга сацадара шоашта еннача бокъонех, дIакъожаьча капитальни вложенеехи материальни ресурсехи найса пайда эцара тIахьожам мелл лоаттабу.

Докладчико дIахо белгалдир машиннаькъен автомобильни транспорта балха тIера, наькъаши бувзами дегIабоалабечара, бахача наха торгови, коммунальни, бытовой гIулакхаш дечара кхоачамбоацараш.

Министерствашa, ведомствашa, горрайисполкомашa вIоарга анализ яьа яргьац 1980 шера баьча балха, кхоачамбоацараш дIадалара де доагIар де деза.

Сессега хьажа хьачуена 1981 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIайоалаяра пачхахьалкхен плана проект, аьлар дIахо Е. В. Брыксина, оттаьй республика Министрий Совета оттаь контрольни заданеш, министерствай, ведомствай, халкъа депутатий городскойн районни Советий предложенеш чоте а эцаш.

Плана проекта тIа ниттта чоте ийцад СССР, РСФСР, НГIАССР Лаккхехьарча Советий депутаташта харжархоша денна наказаш.

1981 шера плана проекта тIа лерхI бIарчча хьанйцача республике промышленни продукци 2,3 процент дукхагIа арахеца а 1520 млн. сомага из дIакхачийта а.

«Грозэнерго» районни управление электрически йIовхалeн энергин 1981 шера укх карарча шера боарам тIа яккха лерхI, «Грознефть» объединене тIолла тIадоагIача шера 7230 эзар тонн мехкдаьтта даккха оттадаьд.

Мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьттахимически промышленноста продукци укх шера боарам гIа хургья.

КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленума решенешка хьежжа 1981 шера плана тIа къаьстта уйла тIаьхийтай халкъа эша товараш кхы а дукхагIа арахецара.

1981 шера плана проекташ тIа лаьрхIа да промышленносте къахьегама овсарле 1,8 процент, хIаьта республика Министрий Совето доал деча промышленносте 0,8 процент айе. ТIаккхетача продукце пхе даькъах дикгарта къахьегама овсарле айяра чотагIа арахецаргда.

1981 шера юртбоахама продукце деррига тайпаш дукхагIа даха а кийчде а лерхI.

Плана проекта тIа лерхI пачхахьалкхен закупкай боарам укх тайпара оттабе: ялата культураш — 131 эзар тонн, генараш — 15 эзар тонн, шекара свеклаш — 180 эзар тонн, баьцадаараш — 144 эзар тонн, коартолаш — 9 эзар тонн, сом — 70 эзар тонн, комсаш — 95 эзар тонн, бахчеви культураш — 7 эзар тонн, хьайбаши оалхазараши — 38 эзар тонн, шура — 93 эзар тонн, фуаш — 95 млн., тха — 4575 тонн.

ЛерхIаш да 1981 шера 500 эзар тонн валови ялат гулделга Iалашде, гектара тIара юкъера хьувнкъам 21,8 центнер а болаш. Ялат дукхагIа даккхара лоархIам болаш да хьажкIаш индустриальни хьисапе хьалкхеяр. ТIадоагIача шера иу прогрессивни хьисапе 40 эзар гектара тIа хьажкIаш хьалкхее оттадаьд.

КПСС ЦК июльски (1978 ш.) октябрьски (1980 ш.) Пленумаша оттадаьча лоархIамеча декхарех ца! да хьайбай продукци дукхагIа яккхар, баха нах дулхаца, шурийца, кхыча продуктаца биззагIа Iалашбар. Хьайбай боахам дегIабоалабара лоархIаме лостам хургба цунна ма могга интенсификаци яр.

Юрта боахама министерства, юртбоахама ведомствашa, колхозашa, совхозашa дIадоладе деза доахан интенсивно кхоабилга, хьадда тоабе беза доккхий хьайбеш, хьакхарч, жа чуккхебача комплексай площадкай болх, Iалашде деза хIара хьайбо дукхагIа дулх дулилге.

Плана тIа лерхI дIачулуча хIара доаккхача бежана доал 315 кг. е 1980 шерарчул 25 кг. дукхагIа хилийта. ХIара кхоабеча Iаттагара 70 кг. дукхагIа а йоаккхаш 2120 кг. дIакхоачаш шура яьхэ.

Колхозашен совхозашен къаьста уйла тIаьхийта еза тайп-тайпара доакъараш дукхагIа кийчдара. доккхача ахьан хьайбанна 35 центнерал кIезигагIа доакъара единица а хургйоацаш.

ДIадахача шера республике 250 тонн чкъаьрий даьхар Iамаш чура. 1981 шера 340 тонн даха лерхI, 103 гектар Iамаш хьа а деш.

Кхачан ресурсаш алсамъяхара холуш хьаст ба болхлой, гIулакхерча наьха, колхозхой подсобни боахамаш. Царна дикка гIо де лерхI 1981 шера.

ТIадоагIача шера дикка дукха балхаш дергда колхозийн совхозийн материально-технически база дIахо чIоагIъяра. Капитально гIишлошъяран техника эцаран 120 млн. сом пачхахьалкхен капитальни вложенеши колхозий средствашi дIахийта лерхI.

ЛаьрхIа да транспорта, бувзама деррига доагъош дегIадоаладе, наькъаш дукхагIа дахна.

Бувзама средстваш дегIайоалаяга дIадоххийтаргда 7,7 млн. сом. Наькъашка балхаш дергда 17,7 млн. сома маьха, е 1980 шерарчул 9,1 процент дукхагIа.

ТIадоагIача шера капитальни вложеней керттера дакъа хьожаду хьалха хьалъе йолаь объекташ йистехара а дIахо хьалъяра а. Дикка кIезигъю цхьан хана хьалъеш йола объекташ. Цу гIулакхо торо лургья керда объекташ финансовни материальни ресурсашца дикагIа Iалашъе, керттера фондаш кареерзаелга сихде.

1981 шера республика халкъа боахамга дIаххийта лерхI 400 млн. сом совгIа пачхахьалкхен капитальни вложенеш, е укх шерарчул 10,4 процент дукхагIа. ГIишлой-монтажни балхаш делга 11,4 процент дегIадоагIаргда, 158 млн. сома маьха а дергда.

Йоккхий капитальни вложенеш эгтара хьалха хьожа мехкдаьтта доаха промышленность дегIайоалаяра, скважинашта бурув тохара, мехкдаьтта доалла керда моттигаш карарзаяра, мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьттахимен предприятешта реконструкци яра, машиностроени гIишлоний индустрен база шеръяра, лаьтташта мелиораци яра, юрта боахама материально-технически база чIоагIъяра.

Наха чубаха цIенош, социально-культурни объекташ хьалъярга 60 млн. сом, е укх карарча шерарчул 13,9 проц. дукхагIа дIадахийта лерхI.

Моттигерча Советий объекташка 30,87 млн. сом капитальни вложенеш дIайоххийтаргья, укх шера дIайоххийтаргья аьнна хетарел 16 проц. дукхагIа. Цул совгIа, моттигера, кхачан промышленность, торгови, наха бытовой гIулакхаш делга, гIишлошъю материалаш хьаелга дегIадоаладара къовстадаьд 6 млн. сом.

1981 шера плана тIа оттадаьд республика къахьегамхой вахара хьал-торо культурни боарами дIахо айбара йоккхий мероприятеш чакхъяха. Бахача нахага 24 млн. сом мах бола товараш дукхагIа дохкаргда укх шера дохкарел. Юкъарча кхачан предприятей розничи товарооборот 3 проц. йоккхагIа хургья.

Бахача наха гIулакхаш делга 8,5 проц. лакхлургда. ДIахо балхаш дергда бытовой предприятеши комплексни приемни пункташи дукхагIа еш, хIанзарча оборудованеца уж Iалашъеш, гIулакхаш дара керда тайпаш юкъедоаладеш, заказаш дикагIа кхоачашдара. ДIахо дегIабоагIаргба коммунальни боахам.

1981 шера 6048 моттиг йола школаш, 2560 моттиг йола деша даха ха йоацача берий учрежденеш хьалъе лерхI.

31 профессионально-технически училищо арахецаргва 11 эзар квалифицированни болхло.

Юкъера школаш а яьха аттестаташ дIаэцаргда 17,9 эзар саго. Республика лакхерча дешара заведенеша арахецаргва 1,9 эзар специалист, юкъера лаьрххIа дешара заведенеш йистейоахаргья 3,9 эзар саго.

ТIадоагIача шера дешара корпус йисте а яьккха гор. Грозне хьаелла лерхI педагогически институт.

Бахача наха медицински гIулакх делга дIахо тоадара де дезараш белгалдаьд.

Бахача наха культурни гIулакх делга тоадара гор. Аргуне хьалдаь даккха лерхI 800 моттиг йола культура ЦIа, 450 моттиг йола юртара клубаш, 1200 моттига лаьрхIа киноплощадкаши кинопавильонаши, 9 библиотека.

Iалам лорадарга деррига а дIадоххийтаргда 24 млн. сом.

1981 шера оттаь программа кхоачашъяро, аьлар докладчика, министерствашкара, ведомствашкара, халкъа депутатий моттигерча Советашкара дIадехаргда экономика ерригача звеньошта доал делга тоалар, пачхахьалкхен планови дисциплина чIоагIъяр, тIабиллача балхах бола хIаране бехктокхам айбар.

1981 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР Пачхахьалкхен бюджетах 1979 шера Нохч-ГIалгIай АССР Пачхахьалкхен бюджет кхоачашъярахи доклад йир депутата НГIАССР финансай министра **П. И. Голещихина**. Цо аьлар республика халкъа боахам тешаме дегIабоаладаро хьагойт 1980 шерара республика Пачхахьалкхен бюджет доходашта 101, расходашта 98 процент кхоачашъергйолаш хилар.

Лаккхехьарча Советага хьажа а чIоагIъе а дIачулу 1981 шера доходаши расходаши 170191 эзар сом дола, 3,2 проц. йоккхагIа йола автономни республика Пачхахьалкхен бюджет.

ДIадахача шерашка а сана бюджета керттера доходаш хургья социалистически предприятешен организацешен хьачутела оборота тIара йола налог, баьча пайдах лур сана а, кхыйола а платежаш 80,3 процент, хIаьта бахача наха хьачулур 19,7 процент мара хургдац.

Доходий керттера хьаст ба оборота тIера лу налог.

Бюджета доходашта юкъе доккха дакъа да НГIАССР Министрий Совето доал деча предприятейи боахама организацейи пайдах хьачутелар. 1981 шера укхаза 34536 эзар сом пайда бе лерхI.

Докладчика хоам бир пачхахьалкхен доходашта йола пхе шера плани Нохч-ГIалгIай АССР Пачхахьалкхен бюджета доходи плани 1980 шера 1 декабре кхоачашъярах. Пачхахьалкхен бюджете пхе шера хьачудениад 3415 млн. сом.

Цунца цхьана министерствай, ведомствай, объединеней, предприятей, учрежденей дукхача кулгалхошен балхахошен тоъал йоахо яц боахам лелабарах бухсоцаш хьахуларий. Масала, пайда бара юкъара плани кхоачашъяьча из кхоачаш ца еш йисай 84 предприяти боахама организаци.

Моттигерча промышленноста Министерства предприятешa укх шера дIадахача шера цу хаяаца ниисдича 7,9 проц. дукхагIа маьхала яьккхай продукци. Бакъда, укхаза хIанз а лоха я продукце дикал, чIоагIа лелаяц ассортимент, дIадохийтача рузкъах хьахур кIезига да.

Кхачан промышленноста министерстве а кхоачашъяц ассортимента йола заданеш, планашта корректировкаш ю пайда бара планашна а ца юкъаш.

Ийс бетта накопленеи план 99,5 проц. кхоачашъяьй, бакъда 17 предприятех 7-не 300 эзар сомал совгIа пайда ца беш бисаб. Предприятешка биэза пайда эцац производственни низалех, хIаьта цу цхьан хана йолаш я 15 эзар сома маьха дIаоттайна йола оборудовани, бокъо а йоацаш товараштен материалаштен списанеш ю. Ножай-Юртовски кхачан комбинатем Грозненски пивзаводен бухгалтерски учет во лелаю.

«Грознефтеоргсинтез» объединене балхах дукхагIча даькъе тийша я республика планий кхел.

1979 шерана ниисдича укхаза кIезига-дукха тоабаьб болх. 9 бетта пайда бара план 100,4 проц. кхоачашъяьй объединене, планал совгIа 496 эзар сом а долаш. Бакъда товарий продукцега дIадодар 3014 эзар сом дукхагIа хиннад.

Штатно-сметни дисциплина лелаяри доал дара аппарат лелаярга дIадодар нхом беш дIаахийтари массаза эгара хьалхара декхар хиннад моллагIча а кулгалхочунна.

Халахете а царех дукхачар бехктокхам ца хеташ леладу из гIулакх. Республика финансови органаш укх карарча шера хьежай 379 предприяте, учреждене, организаце балхага, царех 110-е телхаьй штатно-сметни документаци. Из бахьан долаш доагIачул дукхагIа дIадаххитад 48 эзар сом, штатех совгIа 293 саг балха лелаваьа, 18 сага доагIачул совгIа алапи тийннад.

Ревизеши проверкаши еш укх шера шера бюджетни учрежденешкен боахамий организацешкен 231,9 эзар сом ахча законагIа ца доагIаш дIадаххийтала гучадаьннад, цох 159 эзар сом алапи. Уж расходаш геттара дукха яьй просвещене, уназцIено лораяра, культура министерствашка. Республике гучаьхай 225 эзар сома растраташи къоалаши, 300,3 эзар сома маьха товаро-материальни рузкъаш ца тоъаш хилар.

Цхьайолча министерствашкен ведомствашкен финансашта тIахьожам мела лоаттабу.

1981 шера Пачхахьалкхен бюджета расходаш 170191 эзар сом хургья, 1980 шера хиннарел 3,2 проц. дукхагIа. Республика халкъа боахамга дIадоххийтаргда 97 млн. сом, царех капитальни вложенешка 21,6 млн. сом, социально-культурни мероприятешка — 123,6 млн. сом (укх шера планал 1,4 проц. дукхагIа).

Просвещене, уназцIено лораяра, культура, социальни Iалашон министерствашa, райисполкомаша массаза а сихен принципиальни къестадац средстваш дIааххийтара дешаш, дикка ассигнованеш дIаахийта лаьрхIача а ца йохийташ кхычахьа дIаухйт. Из бахьан долаш дукха зданеш ремонт ца еш; эшача инвентараца, оборудованеца Iалаш ца еш юс. Алхха дIабахача 9 бетта соцкультбыта учрежденеша капитальни ремонт ечен оборудовани эцачен пайда ца эцаш дисад 1,7 млн. сом.

Дукхача шерашка Советски, Ножай-Юртовски, Веденски районий школашка классаш хьалйийр лоха да. Республике торонаш йолла ше а йIаьхъаь режим йолча денга яккха оттаь дешархой контингент яккхара а лерттIа болх бара а хьалаш хьанхеладац. Юрташкарча цхьайолча школашка столовеш яц.

ЦIенхаштта кхоачамбоацараш да культура учрежденешна. Дукхача юрташкара клубаши библиотекаши юрта хIла йоагIа культура центраш а хинна дIаэттаяц.

Шерагара шерага дукхагIа хул театрашта тела дотацеш. Задашна нах кIезига хул, ийс бетта хила лаьрхIачарех 31,5 процент мара хиннабац.

Харцахьара гIулакхаш дукха да медицински учрежденеша средстваш дIаухийтача. Укхаза уж лечкъаеш, цхьй болх лелабе бокъо йоацашехь лелабеш моттигаш я.

Республика городийи районийи бюджеташ оттаяьй социально-культурни учрежденей, халкъа боахама, доал деча аппарата хьаштеш дикка кхоачашделга чоте а эцаш. Республика районий, городий бюджеташ доходаштен расходаштен 115134,45 эзар сом я.

НГIАССР Лаккхехьарча Советага чIоагIъе дIачулу 1979 шера НГIАССР Пачхахьалкхен бюджет доходашта 179358 эзар сома расходашта 173810 эзар соми долаш кхоачашъярах йола отчет. 1979 шера бюджет кхоачашъяьй доходашта 101,1 проц., расходашта 97,9 проц.

НГIАССР Лаккхехьарча Совета Планово-бюджетни кхычен массазарча комиссей содоклад еш къамаьл дир Планово-бюджетни комиссе председатела **А. И. Воронина**. Республика Госплана председатела Е. В. Брыксина, финансай министра П. И. Голещихина докладаш тIа аьлар цо, дика яьшай цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера плани бюджети, укх карарча шера итоташ яьй.

Комиссеша белгалду 1981 шера плани бюджети КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленумо дIадехараш чоте эцаш, мохки Российски Федерации экономически социальни дегIайоалаяра планашка хьежжа оттаь хилар. Плана тIех бюджета тIех лерхI республика экономика дIахо дегIайоалае, общественни производства эффективность айе, къахьегамхой хьал-торо тоаяра йоккхий мероприятеш чакхъяха.

1981 шера плана тIа чоте ийцад Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета депутаташта денна наказаш.

Цунца дийза предложенеш йоалаю: 1981 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIайоалаяра Пачхахьалкхен план чIоагIъе; республике Пачхахьалкхен бюджета доходаши расходаши 170191 эзар сом долаш чIоагIъе а доагIаш долла законаш тIаэца а.

Комиссе иштта предложени йоалаю республика Министрий Совето хьачуенна Нохч-ГIалгIай АССР 1979 шера Пачхахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчет чIоагIъе.

Цунца цхьана Планово-бюджетни кхычен массазарча комиссеша лерхI, республика промышленни предприятей халкъа эша товараш дукхагIа арахеца торонаш я аьнна. Цунца дувзаденна комиссешта даьа дарглоацаш хет министерствашта, ведомствашта, предприятешта уж товараш кхы тIа а пхиъ миллион сома хьадеи маьхала дахен заданеш лулга Министрий Совета тIадиллар.

Комиссеша иштта лерхI гIишлошъю материалаш кIезиг я ца еш дукхагIа хьаяра торонаш Министрий Совето лаха еза аьнна.

Комиссеша боахамий кулгалхой тидам 1981 шера предприятейи организацейи балха финансови хьокхамаш тоадара, республика бюджета хьалхашкара декхараш кхоачаш а тIеххкхоачаш а дара тIабахийтанза баргбоацаш лерхI.

Бюджета доходий даькъах дикагIа а биззагIа а пайда эцара чотагIа уназцIено лораяра, просвещенешa, социальни Iалашона финансировани дукхагIа яра торонаш лаха еза.

Республика халкъа боахам цхьацадолча доакъой планагеи бюджетагеи хьожаш массазарча комиссеша цхьайола замечанеши предложенеши йир республика министерствай ведомствай, Госплана а финансай министерства а адресагIа.

Планово-бюджетни комиссе предложенеш йоалаю цу предложенешка хьожилга Министрий Совета тIадилла, цар хьакъехьа е йоагIа решенеш е.

Доклади содоклади яьначул тIехьагIа уж ювцаш къамаьлаш дIадоладелар. Эттара хьалха дош ийцар халкъа депутатий Грозненски городской Совета исполкома председатела **В. М. Шахарджина**. Пятилетка дIайоалаеннача хана дений дIаахача шераша, йоах цо, хьахьенхад парте XXIV, XXV съездашка оттаь экономически стратеги нийса хилар. Цу шерашка дикка лаккхеннай республика экономически духовни потенциал. Доккха дакъа юкъедихьад халкъа боахам дегIабоалабеча, доккхий социальни декхараш кхоачашдеча.

Ерригa иттлагIча пятилетке а цуй тIеххьарча шера а заданеш кхоачашъяра лоаттабаьча къовсаме шоай дакъа юкъедихьад г. Грознерча къахьегама коллективаша. ИттлагIа пятилетка города промышленносто хана хьалха, 1980 шера 13 ноябре, кхоачашъяьй. Пхе шера планал совгIа йоккха лерхIа промышленни продукци 40 миллион сома маьха я. Цу даькъе моттигерча Советашта карарча предприятешa лургьяр 2 миллион сома маьха я. Цу шерашка город социально дегIаярга диллача дикка хувцамаш хиннад.

Тхоашта карагIдаьннар оаха дуст КПСС Центральни Комитето, республика партийни, советски органаша тхоашта хьалхашка уттадеча декхаращца. Мукъарал ца дича далац белгалъяь планаш кхоачашъелга биззача боарамен даим оттаьча хьалеи Iалашдеш доацаш хилара. Из къаьстта ала доагIа бахача наха гIулакх деча сферах. Быта служба предприятеша кхоачашъяьяц бахача наха бытовой гIулакхаш дара 11 бетта план. Лоха я деча гIулакхий культурен дикали. Города къахьегамхошкара йIовхалца, хица, газаца, электроэнергеца уж ео Iалашбар бахьан долаш дукха жалобаш ух. Уж кхоачамбоацараш хилара бехк городской Совета сана тIабуж бахача наха бытовой гIулакх деча жилищно-коммунальни боахамен министерствашта а.

ХIанзалца хьа чIоагIа мела кхоачашду халкъа чIоагIа хоатташ дола товараш арахецара декхар. ДоагIача тайпара уж арахецарга вIаштIехьдаьккхадац моттигерча промышленноста министерства предприятешка. Города территоре йолча союзни доалахьарча цхьайолча предприятешка а хайра терко яц наха чIоагIа хоатташ дола товараш арахецара.

Таханарча дийнахьа городе чIоагIа кра латт пассажираши болхлойи транспортаца дIа-юха кхувлара проблема. Парте горкомои городской Советои гIулакхаш чакхдоах нах транспортаца дIа-юха кхувлар тоадара. Чакхъяха езача мероприятешта юкъе эгтара сихагIа де дезар да предприятей, организацей, учрежденей болх дIаболабарeн чакхбаккхарeн хана ступенчати график юкъейоалаелга. ХIанз а предприятеех дикка дакъа, къаьстта учрежденеш, цу графикагIа болх бе йолаеннаяц.

Город Грознена лаьрхIа плана проекта тIа белгалъяьча капвложенеши, йоах дIахо депутата, йиш хулийтаргья городской боахам дIахо дегIабоалабе. 1981 шера дIахо еш хургья города реконструкци, билхаш дергда город тоаяь хозъеш. Оаха дехар ду НГIАССР Министрий Советагара плана бухсоцаш корректировка еш нах чубаха цIенош хьалдара, городской электротранспорт дегIайоалаяра, арахьара инженерни коммуникацеш хьалъяра капвложенеш кIезиг-дукха тIатохар.

Трибуна тIа ва «Грознефть» производственни объединене генеральни директор депутат **Р. М. Хачатуров**. ИттлагIча пятилетке республика мехкдаьттахоишта хьалхагIа оттадаь генеральни декхар дар, аьлар цо, мехкдаьтта 7—7,5 миллион тонал кIезигагIа ца хилийтар. Тахан тхо дIаала йиш йолаш да из декхар кхоачашдаьд аьнна. Объединене коллективо Iалашдаьд пхе шера 37 миллион тонн мехкдаьттен конденсати, 13 миллиард кубометр газ йоаккхилга. Бурув тохарга 850 эзар метр лоаман породашта, хьалъяь йоаккхаргья 211 скважина, болх бе йолайолийтаргья 98 мехкдаьтта скважина.

КарагIдаьннараш кIезига деце а, оаха цIенхаштта халонаш оз мехкдаьтта промышленни запасаш Iалашъяра даькъе. Технически бахьанашца, къахьегамен-технологически дисциплина лоха хиларца тохкам беш бурувдеттилга ледаро лел, подсолеви юрага кхачара дола керттера декхараш кхоачашделга тIехьдоах.

Республика мехкдаьтта промышленность дIахо дегIайоалаяра Iилманхошен производственникашен 11 пятилетке геологотохкама балхаш дара комплексни проект оттаьй. ЛерхIаш да Дагестана доазон улувирча, Iаьржача лоамашкара, Тийрка йистерча эзнера мелови тIоанаш шерра карадерзаделга, центральни моттиге подсолеви юрана тохкам бара керда моттигаш кийчъелга.

ЦхьайттагIча пятилетке объединене коллектива керттера декхар да мехкдаьтта доаккхилга цхьан боараме леладелга. Оаха къовсам лоаттабергба мехкдаьтта запасаш 50 миллион тоннага дIакхоачара. Чоалханеи тIеххIоарген юрски скважинаш чакхйоахилга кхы а толамегIа леладара дикагIйола инженерни Iилмани рекомендацеш кийчъярца дувзаденна дешаш къовстадергда. Бурув тохилга дIахо эргадоаккхаш тоадара дукха хIама де дезаргда. Укхаза керттердар фуд аьлча, из да лоаман породашта бурув тохилга сихдар. Тха керттера газа я скважинай фонд. Цудухьа тIайоагIача пятилетка объединене ерригача мехкдаьттен газа йоахача предприятей низаш цу фондах эффективно пайда эцара тIадерзадергда!

Доккхий производственни толамаш даькъад СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода коллективо. Шийна пятилетка заводо карарча шера 27 ноябре кхоачашъяьй, хIаьта 1980 шера задани кхо ди хьалха чакхъяккха лерхI. Продукце ийс тайпана пачхахьалкхен дикала Знак енний, цу даькъе кхьиннена иттлагIча пятилетке. Цох лаьца сессе дийцар завода лаборанта депутата **В. П. Бабашев**.

Цо белгалдаьккхар, цу толамашка шоаш кхоачамбаьр «ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагIа коллективе шерра йоаржаь хинна яхь хилар, цига карагIдаьннар массанена дIагойтилга Iалашдаь хилар. Производства эффективность лаккхьяр духьа пятилетка шерашка процессаш, оборудовани тоаяра, производство технически эргаяхкхара, продукце дикал дIахо тоаяра мероприятей бIарчча комплексе юкъейоалаьяй. Чакхдаьннача пхе шера 4 миллион сом экономически эффект луш йола керда техника карарерзара бIаь йоккха организационно-технически мероприяти юкъейоалаьяй. Дукха болх баьб процессашта автоматизаци еш, регилировани тIахьожамен схемаш оргаьахьа тоаеш.

Технически прогресс еча лоархIаме дакъа доац рационализаторашен изобретателашен. ИттлагIча пятилетка шерашка цар юкъейиккхай 3457 рационализаторски предложени 100 изобретени. Царех пайда эцарех хьахина экономически эффект 5,7 миллион сом хилар. ХIанз хIара ихьлагIа вола болхло рационализатори изобретатели ва заводе. Депутато сессена дош делар, производственни заданеш кхоачаши тIеххкхоачаши яра а хьамсарча Коммунистически парте XXVI съезда баха ма боагIара майъабахара я грозненски химикаша шоай беррига низ тIабоххийтаргхиларах.

НГIАССР жилищно-коммунальни боахама министра депутата **А. К. Зязина** ший къамал бахача наха дIахо гIулакх дикагIа дарца дувзаденна долча дешашта хетадир. ИттлагIча пятилетка шерашка, белгалдаьккхар цо, бахача наха деш дола коммунальни бытовойи гIулакхаш дикка дукхагIа хиннад. 31,2 процент дукхагIа хиннад ремонтно-гIишлош яра балхаш. Дикка дегIадаьхкад коммунальни боахама деррига доакъош, бахача наха, предприятешта, организацешта деш дола коммунальни гIулакхаш дикагIа хиннад. ДIахьалхашкахьа лоархIаме гIа баьккхаб коммунальни энергетика дегIайоалаяра, чуIеча цIеной фонд лер тIа яккхарен дикагIа лелаярен даькъе.

Цунца цхьана, аьлар депутата, жилищни организацей балха тIа тоъал доккхий кхоачамбоацараш а да. Министерства Iалашдаьдац чуIеча цIеношта капитальни ремонт яра планаш кхоачашъелга. Бахьанаш дукха да. КIезигча лоархIаме дац переселенцашта чуIе цIенош кийчъ хилийтар. Цхьабахьда, халкъа депутатий Грозненски кхычен городской Советий исполкомаша царна лаьрхIа цхьаккха квадратни метр хьакъоастальяц. Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене — керттерча подрядни организаце — уйла чIоагIагIа тIаьхийтанза яргьяц коммунальни гIулакхашта лаьрхIа объекташ хьалъяра, чуIе хьалдеча цIеной дикал лакхъяра.

ХIанз цхьа шу хинна Iац ткъаь пхиъ шера совгIа болх беш хьаенен хIанз овлангара деиэ хувца езаш йолеи город Грознерча теплотрасса хьалхара аргIа воча хьал тIа йола. Министерства 2,5 миллион сом сметни мах болаш проектни документаци оттаьй, хIаьта 1981 шера дена плана порядкагIа пачхахьалкхен капвложеней чотагIа дIадолалургда теплотрассаш хувцара балхаш. Депутата ма дарра дийцар доагоэнергетически ресурсех рационально пайда эцар духьа лоаттабу къовсам чIоагIбара дешаш. Жилищно-коммунальни боахама болхлоша, аьлар цо, депутаташа бахача нахаца шоаш вIашагIхийттача метте цу дешаех уж дIаккхетабеш шерра болх бе беза. Кхетаергйолаш шеррей пропаганда е еза вай кепайоазоно, радиос, телевидене бахача наха юкъе дойтор йIовхалеи электрически энергин кхоара.

Республика гIишлонхоша иттлагIча пятилетке дукха балхаш даь хиларах дийцар ше къамаьл деш Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене начальника депутата **Э. З. Исмилова**. Нагахьа сайна 1975 шера управлене коллективо генподрядагIа 43,5 миллион сомах пайда ийцабале,

(Кхстдоалар 3-гIа оагIо тIа).

КЕРДА МУЛАШ ДОАХАРГДА

(Дистадоалар. Долалу 2-ча оагIо тIа).

иттлагIча пятилетке хIара шера юкъера лаьрхIача пайда йийцар 50—51 миллион сом да. Злобин Николая метод а йолаш мах телара прогрессивни форма юкъе а йоаллаь къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхара, халача балхий процессаштей хьалъеш йола объекташ вIашагIа хуттарах механизаци дукхагIа яра чотагIа вIаштIехьдаьннад коллектива пхе шера цхьан болхлочоа лоархIаш къахьегама есарле 32 процентал дукхагIа лакхъе.

Цхьаннха шу дIадахадац чуIе цIенош хьалдара плен кхоачаш ца еш. Алхха цхьан 1980 шера чуIе цIенош хьалдарга дIадохийтаргда 20 миллион совгIа сом е 1975 шерарчул 7 миллион сом дукхагIа.

Цул тIехьагIа дийцар оратора генподрядчик санна, иштта субподрядчикаш а заказчикаш а бахьан долаш нийслуча цхьанцалолча кхочамбоацарех. Моттигерча Советий объекташ хьалъяра плен кхоачашъелга вIаштIехьдаьннадац оаха, 1980 шера уж балхаш 1975 шерарчул дукхагIа дергдолаш дале а. ГIишлон-монтажни организацеш эррнгаш а яц задавеш кхочашъеш, хIаьта царех цхьанраша, цхьатаррарча хьал тIа шоаш йоллашехьа а вокхарчул вогIа бу болх. Техникаx пайда во эц управлене, массанахьа а вIаштIехьдаьнхадац еза-йоккхача механизмашен башенни кранашеи шин а кхаь а сменагIа болх белга. Управлене системе хIанз а дукха хуацалу кадраш, лоха ба къахьегама дисциплина боарам. ДикагIа хилча баьъахьа долаш дар хьалдеш дола гIирсаш, къаьстта а йоккхийча панелех деча цIеной фасадаш нийчъяра, чухьара отделочни сантехнически балхаш дара, и. кх. дI. Хьадеха дукха хIамаш де транспортен снабженеи организацеи балхагара. Оратора иштта критика йир цхьайолча субподрядни организацешта а, белгтала аьлча, объекташ эксплуатаце дIалулга каст-каста юкй бехкагIа тIехьадоахача «Сантехмонтаж» МУ-на. ГIишлонхой балхашта каст-каста новкъарле ю финансировани шийн ханнахьа Iалаш ца еча керттерча заказчика — «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене.

Района къахьегамхой уйла чIоагIа тIаззай, аьлар КПСС Ачхой-Мартановски райкома хьалхарча секретара депутата А. Т. Хоркиева, парте XXVI съезде дIачулла хийчъяьча «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIайоалаяра керттера лостамаш» яхача КПСС ЦК проекто. Из исторически документ Iомадеш, къахьегача коллективаша хьакхайкалу коммунизм хьалъяра парте оттаь программа чакхйоаккхача доагIаш дола дакъа лаца чIоагIа лаьрхIа шоаш хилар. Оратора хоам бир, района лаьтташ леладераша укх шера 7 ноябрь кхаьIаотташ юртбоахама производства дерригача хьокхамашта пятилетка планаш кхоачашъянь хиларах. Юрта боахама валови продукци яккхара объем пхе шера 48 процент йоккхагIа хиннай. Шеко йоацаш цунна гIо даьд партийни организацей, халкъа депутатий Советий организаторски кхетамен балха боарам лакхбаро, Iилмана карагIдьнваш хьалха латта опыти юкъенкхаьара ларда тIа производства эффективности дикали лакхъяр дукха лоаттIабу къовсам чIоагIбаро. Районе дIадоладеча дукхача пайданеча гIулакхий инициатораш халкъа депутаташ ба.

Белгтала болх бу района къахьегамхой хьал-торо тоаяра. Укх тIеххьарча шерашка районе хьалъяьй юкъарча дешара 7 школа, дукха квартираш чуйола итт гаргга цIа, детясли, быта цIа, кхыйола объекташ.

ДIахо депутата белгалдаьккхар района халкъа боахам дегIабоалабеча кхочамбоацараш дола. Хьайбай продуктивность лоха я, продукци дикагIа хилийтара дешаш ледара къестаду. Алхха шурах хьалур кIезигагIа хилар бахьан долаш района совхозашта хьа да кхочаш дисар 170 эзар сом. ДIачутела хьайбаши хьакхарчи кондицеши ца хиларах 500 тонн гаргга дулх дайра. Дукха гIалаташ нийслу доакъар кийтдеча. Уж балха юкъера дIадахара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоах хIана район организаце.

Шалински центральни районни больница керттерча лора депутата З. С. Муслуева дийцар сага унахцIеной шоай районе йоакхо миштта ю. Районе хIара шера дукхагIа хул дарбен учреждениеш. ХIанз цига болх беш ва тайп-тайпара говзал йола 130 лор, 450 совгIа юкъера дешар дийша медицински болхло. ИттлагIча пятилетке, къаьстта укх тIеххьарча кхаь шера медицински учреждений материально-технически база дикка тоаенна, хьалъяьй 275 менги оттабе йиш йола больницаш, 200 менги оттабе йиш йолча корпусашта реконструкци яьй, центральни районни больница поликлиника, кхыйола объекташ хьалъяьй. Укх тIеххьарча шин шера капитальни ремонт яра а керда гIирсаш хьалдара а кхы тIа 267 эзар сом дIадахийтад. Нагахьа санна пятилетка дIайоладуш унахцIено лорерга дIадахийтар 1900 эзар сом хиннадале, 1980 шера цу гIуллакхага дIадахийтар 2870 эзар сом. Юрта бахача наха медицински гIулакх делга кхы а тоадар дукха фельдшерско - акушерски пунктех лорий амбулаториш йир.

Медицински кадраш юрта дIачIоагIъяра чIоагIа йоакхо ю парте райкомой районисполкомой. Дукхача лорашта, къаьстта педиатрашта а телаш, аргIа йоацаш квартираш тел. Таханарча ден лорех 60 процентал дукхагIа бараша юрта болх бара 5 шерагара дена 10 шерага а кхы йоккхагIа а стаж йолаш ба.

Цхьабакъда, депутата хетачох, къаьстта юрташка а хулаш, дарбен-профилактически учреждениеш дукхагIа хулга тIехьадусаш да. Материально-технически база дIахо а чIоагIъе еза. ХIанз а боахамий берригача кулгалхоша, юртсоветий исполкомий председателаша медицински болхлой къахьегамен бытен хьалаш тоадара, помещенешта ремонт яра, уж довгорца Iалашбара йоагIача бесса йоакхо ю ала йиш яц. Белгтала аьлча, из ала доагIа халкъа депутатий Мескер-Юртовски, Новожизненски, Дуба-Юртовски, Сержень-Юртовски юртий Советий исполкомех. Медицински а кхыйола а учреждениеш хьалъяра, царна капитальни ремонт яра шоай территореи тIа укхата предприятеийи организацеийн средствашта кооперации яра еннача боккъонех шерагIа пайда эца боагIа халкъа депутатий Советаша.

Пятилетка толаме чакхъяккхара, боахама, социально-культурни даьлъе Советий лоархIам лакхбара шийн къамьал хетадир халкъа депутатий Назрановски районни Совета исполкома председателa депутата Х.-Б. Ю. Цароева. Дика толам баьккхаб района промышленностех транспортеи предприятеи коллективаша. Промышленни продукци яккхарен цунна реализаци ярен пхе шера план хаяал хьалха кхоачашъяьй. Производства боарам нийслагIча пятилетке хинначул 25 процент айбеннаб. Укх тIехьарча хана юртбоахама продукташ боахкхеи пачхьалкхенга йохнилгеи дика дегIадедад. Из даьд агротехника тоаяра, совхозий материально-техническа база чIоагIъяра, цхьадола гIулакхаш чакхдахара чотагIа. Районни исполнительни комитето дани тIахьожам лоаттабу быта служба, бахача наха гIулакх делга тоадара.

Цунца цхьана, аьлар депутата, халкъа депутатий Советий балха юкъе новагIо кхочамбоацараш а да. Хано дIадехараш хьежна латтац тIайийна решенешта тIахьожам лоаттабелгеи уж кхоачашъярга хьежилгеи, тоаде дезаш да нахацара Советий букаамаш. ХIара депутата хьинар айде, тIадилача гIулакха, халкъа хьалхара цун бехктокхам айбе беза. Город Назранера керда районни больница хьалъяйоаккхилга, Экажкъонгий-Юртарен Аьлти-Юртарен юкъера школаш хьалъелга 1981 шера пачхьалкхен плана юкъедахьар дийхар депутато.

Дош лу НГIАССР транспортни управлене начальника депутата Е. А. Надирова. Цо дийцар РСФСР автомобильни транспортаца пассажираш дIа-юха кхувлилга тоадарах бола КПСС ЦК сецам а цу дешах йола парте областной городской комитетий бюро рецешеш а кхоачашъяра шоай коллективо деча. ХIанз йиъ бIаь совгIа автобус я межкдьттахой, гIишлошъерий, кхыча ведомстваи болхлой вахташ дIа-юха кхувлаш. Ушкал автобусаш я республике маршруташка болх беш. ИттлагIча пятилетка шерашка автобусни парк 50 процент кердаьккхай, дукха керда комфортабельни машинаш кхаьчай. Городской маршруташка автобусаш дукхагIа лел, иштта дукхагIа рейсаш ю радиофикаци лаьча таксеца. Дукха хIама даьл производствени база чIоагIъяра, производственни помещенеш: керда цехаш, машинаш юла моттигаш, кхыйола объекташ хьалъяьй.

Цхьабакъда, аьлар депутата, транспортни управлене балха юкъе дукха вIенхаштта кхоачамбоацараш да. Къаьстта из ала доагIа пассажираш дIа-юха кхувларах. Цудухьа баха нах леткъаш дукха моттигаш хул. Эррига маршруташ мел эшача автобусашца Iалашъяьнц, технически баьханех машинаш линеш тIара дIаювлаш моттигаш дукха хул, пассажиросни транспорта балха боагIача бесса тIахьожам лоаттабац. Предприятеи коллективашта юкъе лерттIа кхетама болх ца лелабер бахьан долаш билеташ доацаш нах дIа-юха кхувлаш, белгтальча маршруташ тIара машинаш дIаювлаш, автомобилаш шоай гIулакха лелаеш моттигаш нийслу.

Республика халкъа боахамен бахача наьхен хьашташ дизза гIа кхоачашдара, грузовой санна пассажирски а транспорт ца тоьаро, молхьаш дIа-юха кхахьара прогрессиви методаш юкъехкахьара чотагIа чурча торонех лерттIа пайда эцаро дехкар управленена хьалхашка оттаду. Цунца цхьана клиенташа дикагIа пайда эца беза транспортах. Дукха моттигаш хул клиенташна йолча хана автобуси балхага ца хьежаш. Дукха ха йоаю мохьаш тIадотташи тIера Iодоахаши. Цхьайола предприятеш раьза яц беза мухь кхухьача машинех пайда ийбе, контейнерни пакетияв хьасеве кийтдаь мохьаш дIа-юха кхухьилга юкъедахьа.

Автомобильни транспорта болхлоша, аьлар шийн къамьал чакхдоалаш депутата, дерригa а дерга парте XXVI съезда сийна тIайийца социалистически декхараш кхоачашдара, цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера транспорта болх лерттIа вIаштIехьбаккхара.

Служебни корреспонденцена обработки яр Информэлектро яхача Московски института специалисташа ше шерг кха йоаца автоматизировани системе оттадай.

ХIара дийнахьа СССР-а электротехнически промышленноста Министерстве дукха лоархIаме корреспонденце ух. Цу даькъе доазол дехьара а ухаш: промышленноста цу даькъо доазол дехьарча 60 мехкарча торгови партнерашта электротехнически оборудовани дIаухийт. Царна сихха жоп лулга — атта гIулакх а дац.

...Министерство автоматизировани йолча информаци-

Электронни канцелярии

IИЛМО САГА ГIУЛАКХ ДУ

онно - диспетчерски пункте да тхо. Дисплея экрана тIа «Документа номер хьачуякха» аьшна йоазув согаделар. Канцелярe болхлочо лак Iотiатоlадир, компьютеро министерстве деначa письмо номер экрана тIа дIаяйир. Лакаш тIа кхы а оIелг массаза тоlабу — ЭВМ-а дIаязбу документа чулоацам.

Министерства канцелярe хьачудоагIа хIара письмо Iодийша а дIаяздаь а хила деза, дахкха дезаш хуле эрсий меттала дакхха а деза. Цул тIехьагIа из дIакхоачарга цунна жоп дала дезатунга. АргIан письмо кхаьчача канцелярe болхлочо цун номери лоацца чулоацами дисплея экрана тIа «дIаязбу». Из информаци цу сахьате ЭВМ-е дIачукхоач. Из машино «дага а лаьце» письмоца дIайоьхий таргIйола дашеш лаьрхIача карточка тIа келатох. Цунца цхьана култалхоша дIалуиа.

Цунга хьежа баьлча письмо тексти де дезарь юха а компьютере дIачулу. Цу тIа дувцар кхоачашде дезаш волчо текстага а хьеже дала деза жоп кийчду, из а ЭВМ-е дIачулу. Министерства специалисташ мичча хана хьежа йиш я документа текстага, из дисплея экрана тIа я. Цул совгIа, эшача документий бIарчча серп хьа а хержа, хьаьвокха йиш я машина, шоашта хьашт долча темах хоадамболлаш йола даннеш хьахержа йиш я. ЭВМ тIа болх бу диалога хьисапе. Оаш компьютерга хаттареш тел, цо царна жоп лу.

Специалисташта хетачох, керда система — служебни корреспонденци дIанийсъергIола оперативни механизм. Цул совгIа, компьютера новкъостална письмошта шийн ханиахьа жоп лой хьожаш эффективни тIахьожам лоаттабе йиш я: компьютеро бетта шоаза йизаз сводка лу. Канцелярe балха ритмичность айенна а ца Iеш, министерства еррнгача службай болх тоалу. Письмошта обработка еш а уж дIаухийташ а кIезигагIа ха йов. ЭВМ моллагIа хаьхаташ леладеш волча сагал дикагIа хьож корреспонденци миштта кийчъю, цунна сихха анализ а йий, къоастаю из. Электронни канцелярe хаьхат доадац, письмошта обработка еш хьалха санна къахьега дезац.

Документацена автоматизировани обработка яра йолча ЭВМ типови программех пайда эца мегаргба халкъа боахама дукхача доакъошка.

Феликс ДАНИЛОВСКИЙ.
(АПН).

Партийни конференцеш

ДОАГIАР ДИЗЗА ХЬАДЕХАШ

ДIаяхача отчетни юкъагIа парте Урус - Мартана райкома дизаш тIадерзадаь хиннад производства эффективности балха дикали лакхъяра. Iилманех хьалха латтача опытах карагIдьнваш производствана юкъехкахьара, иттлагIча пятилетка планаши тIайийца социалистически декхараши хьал хьалха кхоачашдайтар дукха къахьегама коллективаш оарцагIъяхара.

Юртбоахама производство дегIайоалаяра тIадерзадаь дукха гIулакхаш чакхдаьхад районе. Боахамашка болх бе йолленнай шиъ доакъарий цех, йиъ бIаь моттига лаьрхIа хьайбай шиъ помещени, боахамий юкъара доахан дIатутела пункт. Кердача техникаца кхы тIа а йоккха яьй автотранспортни парк. Цу дерригача хIамаех доккха беркат хьийнад.

Ше доклад еш парте райкома хьалхарча секретара нов. А. Д. Кагерманова белгалдаьккхар, районо пачхьалкхенга ялат доххара иттлагIча пхе шера план 106, шекара свеклаш йоххара — 109, сом боххара — 134, баьцадаараш доххара — 104, фуаш доххара — 124, тха доххара — 109 процент кхоачашъяь хилар.

ХIаьта а, парте райкомо, цун бюрос, юкхьанцарча партийни организацеша вIаштIехьдаьккхадац дерригача боахамаша производствени планаш кхоачашъелга. Масала, дерригача хьокхамашта уж юкъагIа лаьхай «Гойтинский», «Горец» яхача совхозаша. Районо кхоачашъяьнц карарча шера пачхьалкхенга ялат, шекара свеклаш йоххара планеш.

Из гIулакх иштта ледара лелара бахьанех цаI лархIа доагIа боахамашка лаьтти леладара культура лоха хилар. Цу даькъе шоашта яь критика нийса лаьрхIар конференце ше къамаьл деш «Гехинский» совхоза свеклаш лелаеча звеной звеньевоя Б. Сатуева. Шекара свеклаши генараши дIаде дезача кхашка хIанз а кIеанга тесс органически минеральни удобренеш. Гербицидех а лерттIа пайда эца Iемабац. Цу гIулакха эфа техника а яц тоьаш.

Боахамашка керттера моттиг дIалоаI хьайбаш лелара. Цудухьа кхетадеш дар, из даькъа дегIадоаладара конференце терким дукхагIа тIабохийташ хинна хилар. ЦхьайтталагIча пятилетке доахан леладара гIулакх дIахо дегIадоаладара ший бе белар дукха болх ба, — аьлар Мичурина цIарагIча совхоза доярках, СССР Лаккхехьарча Совета депутата З. С. Бугаевас. — Хьайбай помещенеш тоьаш яц, мела лел телятник хьалъяра балхаш, йоацаш я доакъарий цех. ХIанз а де доагIаш дола гIулакхаш дац доахана фу тоадара, Iалашдеча доакъарий дикал лакхъяра. Ледарча хьал тIа да ферма нов-карт, цунна тIадоагIа накъаш.

Цхьадолча боахамий, фермай опыто хьахьоах, доакъараш кIезига хилча а доахана Iувал делга дика вIаштIехьдаьккхача, барт тайна къахьегача моттигашка хьайбай продукташ дукхагIа яхара аьттув боалаш хилар. Керттера уйла тIалхийта еза доахан леладеча бригадашка, фермашка сакхетам лаха бола, гIулакх доаьаш болх нах вIашагIтохара. Цу къакъехьа дийцар «Красноармейский» совхоза хьакхарч лелаеча Н. Т. Педласкаис. Цо, общественни гIулакхий чIоагIа сагот а деш, белгалдаьккхар, укх шера боахаме хьаккарч леладара гIулакх совхарчул ледарагIа хилар. Цу хьал тIа эттад из зооветеринарни болх шийн боарамагIа ца лелаберах, юкъарча гIулакхах дог лазаш бола нах ца хиларах. Цхьатаррарча хьалашка къахьегаш болча хьакхарч леладерий балха хьокхамаш бе-бе да. Хьалха латтача производствениннашта карагIдьнваш вIашагIтохилгеи уж кхычарна дIадоаайтилгеи укхаза тесса дита да. Моттигаш нийслу къахьегама дисциплина телхаеш. Ферме болхлой тоьаш бац. Къахьегама хьалаш ледара хилагIа совцац уж укхаза. Совхоза профсоюзни организаце къовсам лоаттабец цу кхоачамбоацараша. Уж гIулакхаш чакхдахара гIулакха принципальни никъ делабец партгруппаша, цехова партийни организацеша, мастково.

Цу кхоачамбоацараша хьахьокх, хьайбай боахам дегIабоалабарга диллача район тIехьайиса хилар. Укхаза дукха хIамаш де дезаш яр юкхьанцара партийни организацеш. Цар хIанз а йоакхо яц хьаькхарчийн кха тIарча оалхазарийн продукташ дукхагIа яхара. Доахана цура кIезига лу, деннеи бийсаннеи тIакхета дулх кIезига да. Къахьегамгеи доакъар даккхаргеи дIадодар лохлуш дац.

Уж тайпа кхоачамбоацараш да лаьтта леладеча а. Масала, къахьегама овсарле лахх ца йолийтача бахьанех ше дувцаш «Солнечный» совхоза директора Н. М. Дедоева белгалдаьккхир, баьцадаараш леладеча къахьегама механизаци елга, белгтала аьлча, машинашца помидораш чуэцилга ледара лелаш хилар. Тоьаш яц автотранспорт. Совхозе йоацаш я механически мастерской. Цу гIулакхаша халача хьал тIа оттаду ремонтни балхаш.

Хоаш ма дарра, къахьегама овсарле лаккъеча доккха дакъа кхоач социалистически яьъга. Цхьабакъда, къахьегама коллективашка эсала вIаштIехьдаьнхад из гIулакх, аьлар «Гойтинский» совхоза бригадира М. Н. Яшуркаева. ЛерттIа терким тIабахийтац яхьа итогаш яра, болхлой материальни моральни, чуIеча моттигий а культурни а хьашташ кхоачашдара. Цу гIулакха дукха хIамаш карагIдувла дезаш я района торгови организацеш а культура учреждениеш а. Доккхий кхочамбоацараш да цар балха тIа. Автотикаш, культучреждениеи болхлой хилац хьайбаш леладеча, кхаш леладеча. Цудухьа е а йовгIаш критика йир царна делегаташа.

Уж дерригa гIулакхаш лоацдача хана къовстадаь цхьаьхададаро йоккхий торонаш хьаьлларгьяр районерча боахамий коллективашта юртбоахама производство дIахо дегIайоалаяра. Укхаза иштта лоархIаме да лаьттаех, минеральни органически удобренеех пайда эцара гIулакх овлангара дена хувцар, производствана специализаци комплексни механизаци кIоаргIа яр, машинотракторни паркага шийн берригача низаца болх байтар. ДIахо тоабе безаш ба организационно-партийни болх. Парте районни комитето хIанз а кхоачам болаш кIоарга анализ яц парторганизацей гIулакхий, тоае еза тIадилла декхар кхоачашдара тIахьожам лоаттабарен актива партийни дешарей система.

ХIанз иттлагIа пятилетка толаме чакхъяьккхарен КПСС XXVI съезда яха ма йоагIара накъаяхарен лоархIаме декхар латт района партийни организацена хьалхашка. Шоай ханнахьа чакхдаха деза кхашкарен бешмашкарен юртбоахама балхаш, дика кийчо а яь Iаьтагара даха деза доахан; чIоагIа лард йолла еза цхьайтталагIча пятилетка хьалхара шу толаме дIадоладара.

КПСС ЦК октябрьски (1980 шу) Пленумо белгалдаьккха ма хиллара, тIайиннаб кхачен программа кийчъярах бола сецам. Из декхарийла я юрта боахамий цун хьашташ кхоачашдеш дола промышленни доакъоши дегIакхувлара, юртбоахама продукташ кийчъяра, уж Iалашдара, дIа-хьа кхахьара, хIаьта иштта балхах бухсоцаш хьахур лаккдара гIулакхаш вIашагIтоха. Из программа кхоачашъеча дикка дакъа лаца дезаш я район. ТIехь-тIайоагIача хана цунна хьалхашка латта шолагIа маьлера гIулакх да социализашка цхьатарра лоархIеш йола къахьегама коллективаш хьалкхеяр. Укхаза а шоай керттера, организаторски терким тIабахийта боагIа парте районни комитето, юхьанцарча партийни организацеша.

Конференце балха юкъе дакъа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара М. О. Бузуртанова.

* * *

Парте Урус-Мартановски районни комитета кердача состава организационни пленум хилар. Цига района хьалхарча секретаралла хержар А. Д. Кагерманов, шолагIча секретаралла — С. В. Даниев, секретаралла — А. С. Зелимханов.

Я. ВАХИЕВ.

БЕХКТОКХАМ АЙБЕЧА ХЬАЛЕ

Пхе шера продукци йоккхара план хаяал хьалха. 1 ноябре кхоачашйир района промышленносто. 1975 шерац нийсдича 183 процент дегIабенаб из хьаяра боарам. Ялх процент лаккъеннай къахьегама овсарле. Грозненски районни партконференци хьасиллача денга пятилетка заданеш хаяал хьалха кхоачашъярах рапорташ делар Горячеводски УБР, межлесхоз, Артемовски элеватор, межкарьерни боахам, Грозненски ПМК, кхыдола боахамаш юкъе долча 11 предприяте.

Юрта боахама производствана интенсификаци яр, цун эффективность лакхъяр, специализаци концентраци елга дегIадоаладар, юрта боахама продукташ яхар, дикагIйола технологи юкъеяхкъяр санна дола хIанзарча хана лоархIамегIа дола декхараш кхоачашдеча районни парторганизаце уйла парте райкомо тIаяхийта хилар, белгалдаьккхар КПСС райкома хьалхарча секретара нов. А. И. Воронина аьча доклада тIа.

Доакъар кийчду промышленность, комсаш лелаяр санна йола производстве керда отраслеш хьаьяй, цхьайола хьайбайи оалхазарийн объекташ хьал а яь болх бе йолаяийтай районе. Укх тIеххьарча пхе шера 40 процент дегIаенай боахамера электроэнерги. Белгалдаьккхара кхоачам болаш да иттлагIча пятилетка шерашка юрта боахама производство дегIайоалаярга 81 миллион сом дIадахийта хилар, е нийслагIча пятилетке дахийтачул 20 миллион сом дукхагIа.

Хьаькъалца пайда эца беза дар из дукха рузкъа, йоккхий торонаш. Доккха беркат даьлар парторганизацеша къахьегама коллективашка хIара денна баьча организаторски кхетамен балхах. 30 процент лаккъеннай къахьегама овсарле, кхашка дIайийнача хIамайн хьайбайн продукташ. Цу дерригенца иттлагIча пятилетка план хаяал хьалха ялат доххара план — 119.8 баьцадаараш — 118,5 сом — 111,4, шекара свекла — 122,6, шура — 105,3, тха — 127,6 процент кхоачашъе вIаштIехьдаьйтар юрта боахама къахьегамхоий.

Уж толамаш доахача дика дакъа лаьцар «Горячеисточненский», «Юбилейный», «Заря», «Пригородный», «Куларинский» совхозий, «Староюртовская» птицефабрика коллективаша. Уж бахьан долаш социалистически яхье района еннай КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК а иштта РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС карара каре тела ЦIе байракхаш, массеха за республикански сийлен Уйга тIа яьхай.

Парте райкомо юрта боахама экономика, культура дегIайоалаяра хьинаре къахьегилга белгалдоахар къамаьлаш даьча делегаташа. Из бахьан долаш иттлагIча пятилетке шера юкъера лаьрхIача 44 процент дегIаенай юрта боахама валовой продукци, 1980 шера 50 миллион сомага дIа а кхоачаш. Района къахьегамхоша де доагIаш доккхал а деш уж толамаш доахача доккха дакъа лаьцар «Атагинский» совхоза коллективо. Пятилетка заданел совгIа совхозо пачхьалкхенга 4852 тонн ялат, генараш — 304 тонн, дулх — 300 совгIа тонн доххарах конференце дийцар цIи хеза волча цу боахама хьажкIаш леладечо, Социалистически Къахьегама Турпалхочо Ш. Х. Гайтамирова.

Къамаьл чакхдоалаш аз аргIа сай звенох: КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленумо деташ гIоздакарца цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера кIара гектара тIара 70 центнер фуалъяьда хьажкIаш яхара социалистически декхараш тIайийцад оаха.

Хьайбай продукташ йоахилга лакхдара хетадаь дар «Куларинский» совхоза бригадира М. Абдулаева даь къамаьл. Хаяал хьалха, 1 сентябре иттлагIа пятилетка кхоачашъяьй, шера юхейнсача хана цхьайтталагIча пятилетка чотах 180 тонн шура яккха декхар тIайийцад цо вулгалдеча № 1 йолча шурий - товарни ферма коллективо.

Бакъдар аьча, реконструкци е езаш я хьайбай помещенеш, иштта механизаци е еза халача балхашта, хьалъе езаш я цIе уголок. Уж балхаш дара сихо еш яц совхоза партком, администраци. Хьайбаш леладерий къахьегамен бытен хьалаш тоадолга боахамий кулгалхошкара хьадеха деза парте райкомо, аьлар цо.

«Идеологически, политико - кхетама болх дIахо тоабарах» болча КПСС ЦК сецамах кот гIортилга а еш кхетама мероприятей эффективность лакхъяра, идейни влияни наьха эррига группаш чуозара, нравственни дика гIулакхаш доакхаш вах хьалкхебара юхьанцарча партийни организацей болх тIабер забеш хиннай райком. Района экономика дIахо дегIаярах долча дешашта уллув конференце керттерча моттиге кхозахета латтац уж. Цхьайолча промышленноста а юрта боахама а предприятеша планаш кхоачаш ца яр, плановой а производственни а дисциплина телхаяр, социалистически рузкъа лечкъадар, кхыдараш санна дола во гIулакхаш дIадахара къахьегамхоишта луш бола коммунистически кхетам эсала хиларца дувзаденна да уж.

Дага дезаш дац идейно-кхетама балха декхараш кхоачашдеча лекционни пропаганда мел лоархIам болаш я. Боккъалдар аьлча, хIанз а кIезига яц лектора, агитатора, политинформатора тIахьехам ца хоаш йола коллективаш. Формализм дIаьвилац агитацецара, лоха я цув оперативность. Политически экономически дешара системерча цхьайолча моттигашка практически декхарашца ца юзаш, къахьегама коллективай хоадам болла декхараш белгал ца доахаш ю занятеш. Занятеш ца еш моттигаш а хул. Уж гIулакхаш найсденнад «Аргунский», «60 лет Октября» совхозашка, Ермоловски леспромхозе, кхыча моттигашка.

Вахаро дIадехарашта лерттIа жоп луш бац интернациональни, патриотически, атеистически кхетам балара болх. Эсала къовсам лоаттабу дика - националистически психологеца, тунеядствоца, кхычолча вочо гIулакхашца. ДукхагIйола атеистически лекцеш эрсий меттала еш. Дика хIамаш гучадехара вIезига лекцеш ешаш а вIалла ца ешаш дукха ба кулгалхой.

Рузкъа доадар, доал ца дар, лечкъадар, юрта боахабу маларaш тIехдаьха мелар санна долча дIайхача замах юхедисача вочо гIулакхашца лоаттабу къовсам чIоагIбарах дийцар Грозненски райисполкома председателa Т. Д. Албанова. Вай моралаца тарлуш доаца хIамаш леладераш ловргбоаца хьалаш оттадаьдац дукхача къахьегама коллективашка.

— Са бригаде 54 лоамаи кхалсаг я, — аьлар «Пригородный» совхоза хьалха латтача баьцадаараш леладеча Т. С. Гулаева. — Царех кхоалагIа дакъа бараш дукха бераш дола новной ба. ХIаьта а тIехдика къахьегаш ба уж. Цар хьинаре къахьегам бахьан долаш пятилетка план 4 шера, укх шера дола социалистически декхараш кхоачашдир тха бригадо. Бригадерча кхалнаха вахаре дизза дакъа лацар совхоза парткома политико - кхетама балхах хьахинна беркат да. Совхозе йолаш я атеистически, интернациональни кхетам балара темаех лекцеш ешаш йола лекторски группа. Хетачох, из кхоачам болаш дац. ХIана аьлча, хIанз а дукха истий кхувлаш, совхозе болхлой ца тоьаше кхычахьа балха дIаухаш ба тхона юкъера цхьабола нах.

Парте райкомо шийн балха стиль тоае, наьха инициатива, творчество лакхъе езилга, политически, боахама, организаторски, идеологически балхий хьаькъалца лоархIам а беш района хьалхашка латта экономически социальни декхараш кхоачашде дезилга, белгалдоахар конференце делегаташа.

Конференце балха юкъе дакъа а лаьцар къамаьл а дир КПСС обкома секретара Д. Г. Завгаева.

КПСС райкома организационни пленуме райкома хьалхарча секретаралла хержар А. И. Воронин, шолагIча секретаралла — Е. Я. Астанчук, секретаралла — Л. А. Битарова.

Б. ВАДЕЛОВ.

Дикача совгIаташца КПСС XXVI съезда накъаьйоа «Назрановский» совхоза Пхьилевъонгий-Юртарча отделене хьайбаш леладу Аджигов Мухарбика кулгалду коллективо. Укх шера цхьайтта бетта 4446 центнер шура яьккхай цар шоаш доал деча доахангара планагIа яккха езар 4360 центнер йолаш. ТIеххоачашъяьй пачхьалкхенна из дIаялара план а. ПланагIа 3870 центнер дIаяла йоагIача дIаеннай 3905 центнер шура. Из дукха а дукхагIа я дIадахача шера цу юкъа дIаеннaчул.

Иштта къахьега хьайбаш леладерий аьттув баьнваб кхоачам хилал доакъар Iалашдаь хиларах. Цу фермера хьайбаш диза долаш Iаьтгара даха низ дIакхоачаргболаш шин бIаьн ах бIаьн тонн йол, кхо бIаьн ах бIаьн тонн ча, шин эзари ах эзари тонн гаргга силос кийчъяьй механизаторашa. Дийнахьи буси юкъера лаьрхIача хIара Iаттта шовзткъа килограммага дIакхоачаш доакъар лу комбикорми жоми юкъе а болаш. Цул совгIа, детташ дола доахана лаьрхIа кийчбеш муж а тел.

Хьайбаша дикагIа дуаргдолча тайпара кийчдеш доакъар теларах а кхы тIа де дезача гIулакхашка йоакхо еш хьожаш хиларах а цигарча коллектива вIаштIехьдоал тIехь-тIехьагIа доахангара продукци дукхагIа яккха а хIаьта шоай декхараш толамца кхоачашде а.

Фермерча доьркашта юкъе лаьрхача социалистически яхье хьалхе яьккхай Айдаева Зайнапа. Шера планагIа 1900 килограмм яккха йоагIача цо хIара ше беттача Iаттагара цхьайтта бетта 2300 килограмм шура яьккхай. ХIанзале укх шерара шийн план кхоачашъяьй хIара Iаттагара 2000 килограмм шура яьккхача Дзаурова Асьета а.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) ферма заведующи Аджигов Мухарбик, доярка Дзаурова Асьет, Айдаева Зайнап, Мальсагова Минат.

И. ПЛИЕВА сурт.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪИЙ ЦХЬАН ДЕЗАЛЕ

Автономни округай 50 шу дизарга

ЧУКОТСКИ АВТОНОМНИ ОКРУГ

Тюлений даьттаца йоагаеш хиннача ширача замах светильникагара атомни электростанцега ккаччалца — иштта ба Советски Iаьдал латтача шерашка Чукотски автономни округа хьабенн никъ.

Алхха цхьа тlехье яхача юкъа паччахьа Iаьдал долча хена цlендаь дlадоалача нхаьча хиннача халкъо Iалаьмате бокхха тlа баьккхиб — патриархально-родовой гlулакхашкара социализмага нхаьчад из.

Чукотски ах гlайрен тlа бакаш а къахьегаш а ба чукчи, эрсий, эскимосаш, эвенаш, корякаш, юкагираш.

Халкъа боахама керттера дакъа — горнодобывающи промышленность (бос бола металлаш), атомни энергетика, хlаьта иштта чукчей традиционни саьрч леладар, чкъаьрий лувцар, бекха промысел.

Чукотка территоре тlа хьалтьяьй хlанзара городаши болхлой поселкаши: Анадырь, Певек, Провидения, Билибино. Цу мехкара ерригга нах баха моттигаш электрификаци яь я. Округа административни центр Анадырь авиалийнешца юкъаенна я Москвацеи областной центраца Магаданнаци.

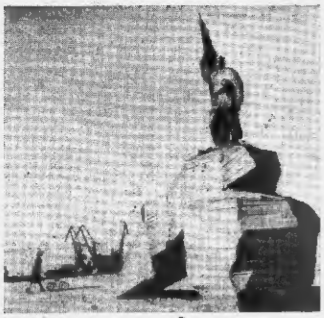

Цхьан хана вlалла дешанза хиннача халкъа тахан шийн хьамин хьехархой, лорий надраш, Iилманхой, яздархой, партийни советски болхлой ба.

Боахами культурех хьаькара дешъе доккхий толамаш дахарах Чукотски автономни округана Къахьегама Цlеча Байрахха, Халкъий доттагlала орденаш енней.

Сурташ тlа: 1. Анадыре Чукотке эггара Хьалхарча Революционни комитета турпалашта дегlа памятник.

Эггара Хьалхарча Ревкома нхел — мехка Гаьнарча Къулбаседе - Малхбоален гражданска тlема исторе турпалча оагlонех цаI я.

Чукотке Певек яхача лорте хьиваре болх беча С. М. Свиридова докерий-механизаторий бригада членаш.

А. ПОЛЕКОВЕН,
Ю. ИЛЬЕНКОН сурташ.

ТАСС фотохроники.

КОРЯКСКИ АВТОНОМНИ ОКРУГ

Корякски автономни округ улл Камчатка ахгlайрен къулбаседе. Ширача хаташка дела цу тундрови лаьтта бахаш ба къахьегам дукха безаш бола корякаш, чукчий, эвенаш, ительменаш.

Хьалха кочевникаш хинна корякаш хlана хоза тоаьча юрташкен поселкашкен бах. Хlара йоккхача юрта шийн школа, больница, тикаш, культура цlенош да. Округе баха нах хадданза хьеж «Орбита» системагlа Москвера еча телевизионни передачашка.

Юбилей хьатlаккхоачана хана округа къахьегамхоша промышленни продукци яккхара пхе шера плам тlеххоачашъяьй.

Саьрч леладераша ханал хьалха кхоачашъяьй пачхьалкхенга дулх доахкара план.

Автономни округа вахара ерригача сферашка даьха толамаш — социализма хlама хьаккхоллара низ чlоагlа хилара, ленински къаман политика кийса хилара лола тешал да. Округа еннай Къахьегама Цlеча Байрахаи Халкъий доттагlлени орденаш.

СУРТАШ ТIА: 1. «Орбита» станции цlаз бола вездеходаш — корякски лаьттара керда белгалонаш.

2. Комсомолка Омяна Лариса Ивановна школе корякски мотт хьехаш я.

И. ВАЙНШТЕЙНА сурт.
ТАСС фотохроники.

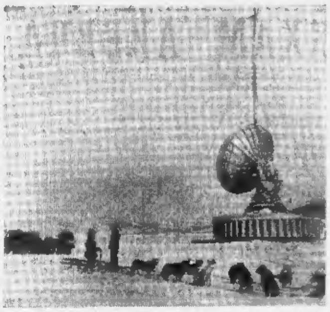

СОЦИОЛОГА ПРОГНОЗ

2000 ШЕРАРА ШКОЛА

Ах бlаь шу хьалха хlинз вайцига йола халкъа образоване система мехка вlашагlйоллача хана цунна хьалхашка ши дехкар латтар: хlара гражданина йоазув Iомаделгеи тоъам хилал лакхерча звенох бола специалисташ кийчбелгеи.

Хьалхара деххар кхоачашдара — I-ча дагlера школа, хlанзара восьмилетни, шоллагlа дола деххар кхоачашдара — II-ча дагlера школа, вуэе деша вахара кийчо еш хинна шийн тайпара факультет (цхьадолча даьнъе хlанз а йола) хlанзара юкъера школа вlашагlъеллар.

Ткъоалагlа дола шераш долалуча хана барайтта шу дашарех из «факультет» йистейоаккхаш хинараш цхьан процентал кlезигагlа бар, 50-гlа дола шераш долалуча хана — 5 процентал дукхагlа бацар. Вожаш 4—7 класс ма яьккхе а балха болхар.

Кхоачашдаьдий школо шийна хьалхашка даьтта деххараш? Кхоачаш а тlеххоачаш а дьяд. Хlана массане а юкъера образовани хургйолаш оттадаьд вайцига, хlаьта дипломировани специалистий дукхалга диллача — Iилмаи болхлой, инженераш, педагогаш, лораш — дунен тlа вай хьалха латта дукха ха я.

Хlаьта а тахан керда проблемаш хьалхашка эттай. Школа деккаринла я ше арахецачарна хlанзарча хано дlадехачуп боарам тlа кхоачаш дика профессиональни образовани яла. Цу гlулакха цхьана яла еза юкъара а лаьрххlа а йола знанеш (тlехьара яр — хьалхагlа кружокийн факультативайн хьисапе, цул тlехьагlа цхьатарра бокъо йола параллельни курсаш санна). Шийн эрглагlа цу гlулакха тоабе беза еррагача берий бешамий болх, цар леладу бераш школе доагlача хана деша, лаьрхlа ховш, йовзол, физически а кертаца а беча балха кlезигдукха навыкаш йолеш, иштта этика а эстетика а хьалхара юхьиг повзаш хила деза. Кхьга бесса аьлча, уж хила деза тахан дикагlа йолча берий бешамашка кхедераш санна. Хlаьта 80-гlа долча шерашка, хьагучох, берий беш тахан школа санна эшаш хургья.

Уж проблемаш чулоацаш хургйолаш санна хет 2000 шерерча школа гон. Хьалхарча классе деша воагlаргва, хlанз хьагучох, дунен дуккхача мехкашка ухаш санна, ялх шу даьнна кlаьнк е йиlог. Из хlанз хьалхарча классерча дешархоштта дlахьехачох берий беша «ловаш леладекхь а» дукха Iомадаь цlенхаштта вола «абитуриент» хургва. Хьехархочун садоа дезаргдац мале а дешв а ховш тlа-тlа дукхагlа хулача, шоай ханага диллача сов дукха ховчарнеп дукха беце а из а, е вок а, е кхоалагlдар а ца ховчарнеп (цу тайпара бараш хlанзарчоа болаш ба) дlахьеха гlерташ. Ца хара бехк берий бац, бехк лоха культура йолча дай ба.

Бераш школе веха дергlа кийчдаь хилча дукхагlа терхам тlабахийта йиш я этикана, эстетикана, естествознанена, обществознанена, физически культурина, къахьегам Iомабера, н. кх. дI. Керттердар хlара дешархочоа къаьст-къаьста дукхагlа гаргагlолга, цун хьаькъал, хьаштташ, талант кlоаргагlа гуча а яьккха, цунна стимулировани елга. Укказа юваар математика, доазол дехьара мотт, е фигурни катани хинна а ца Iеш, слесарьш, портной, кулинари гlулакх да: 2000 гlа долча шерашка кхы а чlоагlагlа эшаш хургва дика слесарь, портной, кулинар, шийн гlулакха моллагlа вола мастер.

Цунца цхьана, хетачох, хlара хьехархочоа новкъостал деш хургва иттех хlана вац аьнна шоай лоlаме воли гlовча: ноанош, дай, даь-нана, даь-да, лакхерча классашкара дешархой, кхьгча бесса аьлча, бокхагlбараш, цар хургьа белгтала бокъонаш деххараш, экскурси елга, берашца ловзалга, цlагlа еша задаенеш с новкъостал делга (нагахьа санна цу хана цlагlара задаенеш а йоацаш болх бе Iома ца лойя...)

Берий оенца безам ба а царна фу карагlдаргда а хайна аьлча, ма хулла новкъостал де деза царна уж дегlаккхуваа. Цудухьа, 10—14 шу даьннача берий дешаре, хьагучох, тайп-тайпара «вахьккъаш» белгалдуврга — шу тайпара йола занятеш хlара шу массаза далц тlа-тlа цlенхаштагlа хургьи. Хlаьта 14 шу даьнна хlанзара аксе-лерат керттерчунга диллача нхийна саг хургва. Цунна эхь хетаргда задани Iомаяьй е Iомальяц хьежа доска тlа хьатlаваийка дешарьо а хинна дlаоттa. Кхы а дукхагlа эхь хетаргда мехкаш даьнна «гренадер» е кхийна йоlдарцахьа лийнаб аьнна дай школе хьабийхача. Кхоза эхь да цу нхийнача сага шийн призвани ца йовзе е шийн къахьегамах-дешарах болча бехктокхамах из цакхете. Цудухьа 2000-гlа дола шу хьатlаккхоачаш лакхерча классе деша вагlар формана а доацаш бокиъонца студент хургва аьнна хет сона. Шийна тlалатта деккараш кхета а неш, хьехархочун кулгалца а гlонца а юкъерчен лаьрххlчен образовани дисциплинаш ше Iомаеш вола студент.

2000-гlа дола шераш хьатlаккхоачаш юкъерча школа лакхера классаш хlанз йолча лакхерча заведенена дукхача гlулакхашта тара хургья, аьнна хет, хlаьта цхьанцадолчун хlанзарча вузал тlех хила а мег. Лакхерча классашка деша багlараштa лекцей вводни курс лакха квалификаци йолча специалиста лектора ешилга массазара гlулакх а хинна дlаотта мег. Массазарча урокашца цхьана дукхача предметий кхоллама семинараш-дискуссеш хургья. XXI бlаьшерена кара дешархо телевизоре хьалхашка дукхагlа вагlаргва, иштта кино а каст-каста ухаргва, бакъда, дукхагlча даьнье сакъердамеча программашка хьежаргвац из: шийн бокхача потенциальни низаца хьехархочоа новкъостал дергда учебни телевиденеи учебни кинематографеи. Школе лоархlаме моттиг дlалоацаргья дlахьехачен акламен знаачен автоматаша. Цар мукъанолийтаргва хьехархо тренировочни тохкамен операцех, дукхагlа ха лургья кхоллама педагогически контакташ хилийтара, хlара дешархочунна къаьст-къаьста гlулакхаш леладара уж чlоагlа эшаш я.

Массаза а санна, школе мтт шу даьккхача вай вийшче, вийи-вийи къонгашка хьежаш хила мег хеержача профессех шин-кхаь шерара производственни практика, цул тlехьагlа вуэе санна диплома торжественни защита елга. Тахан санна мара школа чакхъяьккхачарех беррагаш а лаккера лаьрхlа образовани бахьанне вуэе деша ца болхе а. Царна ховргда институт чакхъяьккхача специалистий санна шоаш болх мел беча хана 5—7 шу массаза дала шоаш профессиональни переподготовка е езаш хургболга. Царна ховргда вузий выпускникаша санна, шоаш мел йоаккхача хана лакхерча образоване сете (сайрийнарча университете, шоаш дешаш, кхьгча бесса) шоай ерригача культура боарам айбе безарг болга. Иштта царна ховргда къахьегама мах дипломаш хиларах бергбоацилга — из тахан тlа-тlа дукхагlа гуш да — лоархlаш хургья тlеххьара арахецача продукце дикал. Цун мах бергба хиннача дешархочох мастер хиларга хьежжа.

И. БЕСТУЖЕВ-ЛАДА,
исторически Iилмай доктор, профессор.

(АПН).

Право Iомаяра болх тоабе

Республика юстице министерствен халкъа депутатий Советий горрайисполкомашкен вlашагlъехкай право хьехара балха рекомендацеш кийчъеши из вlаштlехьбаккхара новкъостал дешн йола правови пропаганда координационно-методически советаш. Право телхара практике шерра лайда эц общественноста виналаша дакъа лоацаш йолча районни халкъа судий выездной судебни заседанеех. Уж хул клубашка, культура цlеношка дукха нах тlа а болаш.

Юридически знанеш балача нахая кагирхоштен юкъе йоаржаеча доккха дакъа лоац 30 халкъа университетол правови знаней факультетош, къонача юриста 18 школо. Цига Iомалуш 5 эзар совгlа саг ва. Грозненски, Шелковской, Назрановски, Шалински, Заводской, Старопромысловски, Ленински, кхыча районий культпросветучреждениешка предприятей, дешара заведеней, колхозий, совхозий коллективашца вlашагlкхетараш хул суда, прокуратура, чурча гlулакхий органий болхлой.

Правови хьехам балара ерригача формех, методех, средствех пайда эца лаьрхlа хьада мероприятеш кийчъяра хетаьь яр Нохч-Гlалгlай АССР юстице министерстваи культура министерствани цхьана хинна коллеги. Цига дийцар «КПСС XXVI съезда кийчо ярца дувзаденна бахача наха правови кхетам лугла эргадаьнка тоадара Нохч-Гlалгlай АССР культуран юстицен органашен учрежденеш беча балха хьанъехьара» дош. Цига информаци луш къамаьлаш дир халкъа творчестван культурно-сердалон балхен республиканска Iилманметодически центра начальника нов. А. З. Мазаева, халкъа боахаме правови балхен НГIАССР юстице министерства правови пропагандан сектора кулгалхочо нов. Ю. В. Кригера. Из доаш дувцача дакъа лаьцар Шалински района халкъа суда председатело нов. М. А. Арсанукаева, халкъа депутатий Шалински районни Совета исполкома культура отдела заведующе нов. Л. М. Горсаева, культура Грозненски городской отдела заведующе нов. П. А. Симкинас. Эггара тlехьагlа къамаьлаш дир НГIАССР культура министра нов. А. С. Галаева, НГIАССР юстице министра нов. И. А. Албастова. Коллеге балха юкъе дакъа лаьцад автономни республика чурча гlулакхий министерства, прокуратура, Лакхехьарча суда, ВЛКСМ областной комитета викалаша.

Коллегеша цхьана тlехийцар халкъа депутатий Советий исполкомашкара правовия пропаганда координационно-методически советаш, горрайисполкомий культура отделий заведующеш, городской районни халкъа судий председателаш, юстицен культуран учрежденей болхлой КПСС XXVI съезда даха ма доагlара накъадаххара социалистически яхь лелаеча юкъагlа балха эффективности дикали лакхъяр, къахьегамен пачхьалкхени дисциплина чlоагlъяр, договорни деххараши кланови заданеши кхоачашъяр, экономе режим чlоагlа лелаяр, къахьегамхойн беррагача бахача наькен правови культура лакхъяр дукха лоаттабу къовсам чlоагlбара беш бола беррига болх эргабоахаш тоабе деккарийла беш бола соцам.

Р. ЖУВВЕ,
НГIАССР юстице министерства консультант.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

6 декабрь

В. И. Ленина цlерагlа культура Дворец. 11.00. Болх беш а берий клуб. «Мультфильмай мехка никъбар». 12.00. Библиотека читальни зал. «Дунс берий бlаргашца» яхача выставка обзор. 19.00. Болх беш я «Оригинал» яха диско-клуб.

Химикий культура Дворец. 12.00. «Вахарера хьа гlулакх» яха бераштa лаьрхlа кийчъяь утренник. 13.00. Профориентацех лаьца тематически кино хьокхар. 14.00. Волейболах йола спортивни яхьаш. 16.00. «Наха дукха деза муамаш» яха халкъа духовой оркестра концерт. 17.00. «Эстрадни музыка дунен тlа» яха нагирхой дискотека. 18.00. «Съездагара съездага» яха кинопанорама.

Н. К. Крупская цlерагlа культура Дворец. 12.00. Болх беш я машиннакъахой революце, тlема, къахьегама сийлен халкъа музей. «Коммунисташкара масал эц оаха» яха беседа. Хетаю КПСС XXVI съезда. 14.00. Къонача художникий студе суртий выставка.

«Красный молот» завода культура цlа. 13.00. Болх беш я Iалам йоредаре университет. 17.30. «Советски Союза яхилга — из да машар яхилга» яха беседа.

Клуб КИМ. 17.00. «Дунен халкъашта юкъера хьал» яха лекци.

7 декабрь

В. И. Ленина цlерагlа культура Дворец. 11.00. Болх беш я кинодезарий клуб. 19.00. Болх беш я «Оригинал» яха дискоклуб.

Химикий культура Дворец. 10.00. Болх беш я «Кlай лалья» яха шахматни клуб. 10.30. Берий кердача литература библиографически обзор. 11.00. «Iилмай дунен тlа» яха киноникъбар. 12.00. «Тlема а къахьегача а сийлен моттигашка» яха экскурсе. 18.00. «Съездагара съездага» яха кинопанорама.

Н. К. Крупская цlерагlа культура Дворец. 13.00. «Iомала е кхоачаш а е наькъагlа лелара правилаш» яха кхелхетараштa хетаь лекци. 15.00. Болх беш да «Къона ленинец» яха берий кинотеатр.

«Красный молот» завода культура цlа. 17.30. Художественни самодеятельноста доакъошхой концерт.

Клуб КИМ. 14.00. Бераштa лаьрхlа утренник. Гойтаргда «Шалопайна йола фрак» яха фильм. 19.00. Кагирхой салаlара сайре.

ТЕЛЕВИДЕНИ

6 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.30 — Iуйренара гимнастика.
9.15 — «АБВГДейка».
9.45 — «Шоана, даьй-ноаной!».
10.15 — «Тха адрес Советски Союз». Программе дакъа лоацаш ба Белоруссески ССР художественни коллективий доакъашхой. Минскера передача.
10.45 — «Дикагlа товараш — дукхагlа».
11.15 — Дима [illegible] Кленяцо.
11.30 — «Котлон наьнахараш». Тlема доттагlий клуб.
12.45 — «Спортлото». 40-гlа тираж.
13.00 — «Поэзи». Михаил Лукония.
13.50 — Халкъа инструментий лакхача халкъа йалей 3-ча Еррисроссийски конкурса лауреатий концерт дlахьу Ленинградски пачхьалкхен филармоне Милахача зале.
14.30 — Кердадараш.
14.45 — Фильм ферашта. «Д'Артаньян а кхо мушкетераш». Телевизионни художественни фильм.
15.25 — Финляндски телевидене программа. Из хеташ къамин цlейна — Коргамукъален Дена.
16.20 — «Кlаргагушдар — тема хьададар». Дlахьор профессор С. П. Капица.
17.20 — «Иван Семенович Козловскс концерте». Телевизионни фильма премьера.
18.05 — Политически обозревателя Л. А. Вознесенске къамаьл.
18.35 — «Музейнаши выставкаши занекан гlалая».
19.05 — П. Вирске цlерагlа УССР Пачхьалкхен академически заслуженни халкъа ансамбля концерт.
19.35 — «Благочестивая Марта» из цlи йолча Тирсо де Молина комедех оттадаьча телевизионни художественни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.45 — «Благочестивая Марта» яхача телевизионни художественни фильм. 2 сери.
22.55 — «Московски Олимпиада седкъай» хьалхара фильм. Нек дар. Янистехьалча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Телевизионни документальни фильмай программа.
8.45 — «Шахматни школа».
9.15 — «Цхьана — бирт бола дехал».
9.45 — «Эрсий къамеhп».
10.15 — «Вай беш».
10.45 — «Iуйренара почта». Музыкальни программа.
11.15 — «Iилмаи вахар» Азербайджански ССР-а Iилмай Академи.
12.05 — «Дешаре» (гlалгlай меттала).
12.35 — «Шун хьахатий декарна». Концерт.
13.20 — «Старомодни комеди». Художественни фильм.
14.55 — Телефильм.
15.10 — Волейболах йола СССР-а чемпионат. Кхалнах. «Динамо» (Москва) — «Уралочка» (Свердловск).
15.40 — Телевизионни документальни фильм.
16.00 — Питер Устинов. «Лаллалаьега хьача беса ах ник». Моссовета цlерагlа Пачхьалкхен академически театра фильм-спектакль.
18.20 — «Халкъа муамаш».
18.35 — «Кинозрителя спутник». Дlахьор — кино а театра а актер Е. Стеблов.
19.10 — Художественни гимнастиках йола дунен халкъашта юкъера кубкан. Ленина цlерагlча Центральни стадиона «Дружба» хьалча спортивни залера передача.
20.00 — «Бийса дикаъала зийна шун, бераш!».
20.15 — «Мегаполи». Iилмай-популярни программа.
21.00 — Л. Бетховен. 3 соната.
21.20 — Телевизионни документальни фильм.
21.40 — И. Дунаевский. «Юрагa бола никъ». Телевизионни музыкальни спектакль.

7 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.30 — «Зарядке дlаотта!».
9.15 — «Хьаьжий музыкаш».
9.30 — «Гуртал бетта секьат».
10.00 — «Гlулакх ду Советски Союзна!».
11.00 — «Мегаполи». Iилмай-популярни программа. Передача дlахьор — РСФСР заслуженни лор Ю. В. Белянчикова.
11.45 — «Iуйренара почта». Музыкальни программа.
12.15 — «Юртара сахьат».
13.15 — «Музыкальни киоск». Передача дlахьу Э. Беляева.
13.45 — Хоккейх йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Химик». 1—2 периодаш.
15.15 — «Вечнуро дого». Телевизионни фильм. 4 сери.
16.05 — «400 шу даьнча а йола къонаъ» яха телевизионни документальни фильм.
16.40 — «Киноникъбара клуб». Передача дlахьу Ю. А. Сенкевича.
17.40 — Мультфильм.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — «Шун хьахатий дезарашка». Музыкальни программа.
19.25 — «Вахара вакъа тlа нехела путевка». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — Индо артистий концерт.
22.30 — «Тулах бола сказани» яхача телевизионни документальни фильма премьера. Янистехьалча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Документальни фильмай программа.
8.40 — «Орленок» яхача телестуде хьалхарча пионераш вlашагlкхет РСФСР прокурорина, РСФСР-а Лакхехьарча Совета депутатоца, Советски Союза Турпалана Б. В. Кравцовоца.
9.30 — «Телестадион».
10.00 — «Хьайбай дунен чlео». Дlахьор — Дроздов Н. Н.
11.00 — «Жиаърий, мехкарий!».
13.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Химик» (Воскресенск). Ленина цlерагlча Центральни спорта Дворецера трансляци.
13.40 — «Кинопанорама». Передача дlахьу — кинодраматурга Д. К. Орлова.
15.10 — «Шоана, дай-ноаной!».
15.40 — Илли оал СССР халкъа артистка Г. Гаспаряна.
16.20 — «9-гlа студи». Передача дlахьу политически обозревателя В. С. Зорина.
17.20 — «Фу? Мича? Маца?». Телевизионни викторина.
18.30 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Динамо» (Рига) — «Спартак». Ригера трансляци. Перерывне «Бийса дикаъала зийна шун, бераш!». Мультфильм.
21.00 — П. Чайковский — симфони. Дlалокх Московски пачхьалкхен Академически симфонически оркестро. Дирижер — В. Овчинников.
21.40 — «Ярмарка чакхъьлачул тlехьагlа». Телевизионни художественни фильм.

РАДИО

6.00 — «Механизаторех дола дувцараш» (нохчий меттала).
6.35 — Ахараш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Къонах». Радиовыпуск (эрсий меттала).
10.15 — КПСС XXVI съезда накъалолхаш! «Кхоллама лакхалнашка» (нохчий меттала).
10.35 — Ахараш.
11.00 — «Тха доттагlа Iалам». Радиожурнал (эрсий меттала).
11.40 — «Сакъердамена тоагlе тlа» (гlалгlай меттала).
12.30 — «Театр — микрофона хьалхашка» (эрсий меттала).
15.00 — «Цlе сийлаш» (гlалгlай меттала).
16.00 — «Шун сийлашт» (гlалгlай меттала).
18.30 — «Советски бlухой хьахара гlуллакх». Концерт (нохчий меттала).

7 ДЕКАБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Шоана дукха дика мунаш» (эрсий меттала).
11.15 — КПСС XXVI съезда накъалолхаш. «Потенция йодаш тlа». «Старогрознефть» НГДУ-ра передача (эрсий меттала).
11.30 — Кlиандем музыкальни программа (эрсий меттала).
15.15 — Хоамаш.
16.00 — «Къона тlехье» (нохчий меттала).
16.30 — «Школьни таибус» радиовыпуск (эрсий меттала).
18.00 — «Керда обрядаш — вахаре» (нохчий меттала).
18.30 — «Ашшашна доттагlа вай». Концерт (гlалгlай меттала).

Хоттам

Тахан республике гlоллен Грозни мохкаш а йолаш, йовчан а йоаннаш. Iуйранна цхьайолча моттигашка дохк а доалаш, лаьгlо мух а хьекхаш хилен, фегара температура республике 3—8, Грозне 5—7 градус йовлаш хилен тарру.

Метеостанци.

Спорта хоамаш

ДИКА АЬТТУВ БАЬННАБ

Шийн лоlамагlа кlалтохаргlа латара Еррисоюзни турнир хилар город Фрунзе. Цига дакъа лоцаш бар Нохч-Гlалгlайчера виналаш а. Дика аьттув баьнаб цар цига. Ишта, 82 килограмм дозал долча атлеташта юкъе къовсарехь хиннача спорта мастера А. Бисултанова чемпиона цlи яьккхар. 68 килограмм дозал долчарна юкъе яхье ваьнна хиннача А. Вараева шоллагlа приз яьккхар. Бlаь совгlа килограмм дозал долча спортсменашта юкъе шоллагlа моттиг а яьккха эггара хьалха СССР спорта мастера норматив кхоачашйир Л. Калаева. Кхоалагlа моттиг а яьккха спорта мастера норматив кхоачашйир Ш. Гелазова (68 кг). Спорта мастера Ю. Ганчаева (74 кг) а кхоалагlа моттиг яьккхар цу яхье.

М. МАТИЕВ.

ХЬАЛХАРА ПХИ МОТТИГ

Город Волгограде чаккхъьлар кагирхошта юкъе шийн лоlамегlа кlалтохаргагlа латара «Урожай» кхача шийн лоlамеча спортивни обществе Центральни Совета хьалхе яккхара яхьаш. Цига дакъа лоацаш вар 167 спортсмен. Царна юкъе — Нохч-Гlалгlайчера ворхl виккал.

Шо-шоай дозала категорех чемпионий цlераш яьхар цига Хучиев Рамзана, вежарна Муртазалиевгlар Сейт-Хьусенен Мухьадел, шоллагlа приз — Абубакаров Руслана, кхоалагlа моттиг — Кахаев Романа. Дика аьттув баьлар цу яхье вай вокх шин спортсмена а. Ишта, Дакаев Нажмудина йиьалгlа моттиг яьккхар, пхелагlа моттиг Батиев Вахийта кхьачар.

9—11 декабре город Смоленске мехкарча юрташкарча кагирхошта юкъе хургйолча СССР хьалхе яккхар йолча яхье дакъа лоацаш хургба вай республикера Волгограде чемпионий цlераши призаш яьха кагирхой.

Вежарий Муртазалиевгlар цу яхье кийчбаьр ва СССР спорта мастер Ильясов Алхазур, хlаьта вокхар тренер — СССР спорта мастер Магомедов Асадулла.

ДЕШАРХОЙ ЯХЬАШ

Укх деношка Грозненерча физически культуран спортен городской комитето чакхъяьккхар республика а городай а школьникашта юкъе боксах латара йола хьайийла яхьаш. Цига дакъа лоацаш вар бlаь совгlа къона боксер.

Дика толамаш гайтар цига дуккхача школашкарча дешархоша.

Ишта, шо-шоай дозала категорех хьалхара моттигаш яьхар Гехlарча юкъера школа дешархочо Шаршаев Лом-Iаьлас, Грозненерча № 54 йолча юкъерча школерча боксераша Дудаев Альмада, Зизаев Баудина, Шахгиреев Рамзана (20-гlа школа). Вагапов Алус (5 шк.), Темирбулатов Вахас (46 шк.), Гучиев Альберта (57 шк.), Дадаев Руслана (19 шк.), кхьчар.

А. БЕК.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта бовхама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кисьмой — 9-24-07; корректорске — 3-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 3-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерен, шоаттен деношка

СФ05412. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5802.